

Piotr Byszewski

Warszawa

Kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego” — największa akcja ulotkowa w 1970 r.

I. Kolportaż „antypaństwowych” ulotek w latach 1962–1970.

Próba charakterystyki

Zarządzeniem ministra spraw wewnętrznych z 16 X 1961 r. w styczniu następnego roku Służba Bezpieczeństwa oraz Wojskowa Służba Wewnętrzna WOP i KBW przejęły od Służby Kryminalnej MO prowadzenie spraw związanych z kolportażem ulotek i anonimów (z wyjątkiem anonimów o charakterze kryminalnym) oraz sporządzaniem „wrogich” napisów¹. Do zwalczania „wrogiej anonimowej propagandy pisanej” (termin używany przez SB) utworzono w czerwcu 1963 r. w Departamencie III MSW Samodzielną Sekcję I, jej odpowiednikami w komendach wojewódzkich MO były grupy I wydziałów III².

Kolportaż ulotek nie miał przed 1968 r. charakteru masowego. Jednym z powodów było stosowanie bardzo prostych, ale przy tym mało wydajnych metod ich sporządzania³. Według materiałów MSW w latach 1962–1967 liczba rejestrowanych przez SB ulotek prawie co roku przekraczała 1000 egzemplarzy⁴. Wyjątek miał miejsce w 1964 r., kiedy zarejestrowano tylko

¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej [AIPN], 00735/1314, Zarządzenie nr 0164/61 ministra spraw wewnętrznych z dnia 16 X 1961 r. w sprawie współdziałania jednostek MO, SB i WSW KBW i WOP w zakresie wykrywania autorów i kolporterów wrogich ulotek, listów anonimowych oraz osób dokonujących wrogich napisów, k. 1–4; AIPN, 01299/876, Analiza przejawów i zwalczania wrogiej propagandy pisanej w 1962 r. i wnioski zmierzające do usprawnienia pracy operacyjnej, Warszawa, 21 I 1963 r., k. 2.

² AIPN, 0295/250, t. 1, Sprawozdanie z pracy Samodzielnej Sekcji I Departamentu III MSW za rok 1963, Warszawa, 10 I 1964 r., k. 114.

³ Z ulotek przechwyconych przez SB w latach 1966–1967 około 50 proc. wykonano pismem odręcznym, 33 proc. przy pomocy drukarenek szkolnych, natomiast 17 proc. na maszynach do pisania (S. Rząsa, M. Świątkowski, *Niektóre zagadnienia wrogiej propagandy pisanej*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1973, s. 19).

⁴ W 1962 r. zarejestrowano 1518 egz. ulotek (AIPN, 01299/876, Analiza przejawów i zwalczania wro-

715 ulotek⁵. Największe nasilenie kolportażu w tym okresie miało miejsce w kwietniu 1963 r. po ogłoszeniu przez premiera Józefa Cyrankiewicza podwyżki cen surowców energetycznych oraz opłat za energię elektryczną i centralne ogrzewanie, co spowodowało gwałtowny wzrost niezadowolenia społecznego⁶. Według „Informacji nr 9/36/63” Departamentu III MSW z 4 VI 1963 r. tylko w okresie od 1 kwietnia do 20 maja przechwycono w całym kraju 2647 ulotek⁷. Do podobnych zjawisk, choć na mniejszą skalę, dochodziło w czasie najważniejszych wydarzeń politycznych: obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski, orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich, zjazdów PZPR, wyborów, obchodów XX-lecia PRL, kolejnych rocznic przewrotu bolszewickiego w Rosji w listopadzie 1917 r. itp.⁸

Z kolei w 1968 r. zarejestrowano aż 24 959 egzemplarzy ulotek. Naturalnie główną przyczyną był wybuch protestów studenckich w marcu, a następnie inwazja wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację⁹. W następnym latach liczba kolportowanych ulotek po-

giej propagandy pisanej w 1962 r. i wnioski zmierzające do usprawnienia pracy operacyjnej, Warszawa, 21 I 1963 r., k. 3; AIPN, 0296/175, t. 3, Dane statystyczne dot. wrogiej propagandy pisanej w okresie I 1962–30 VI 1963 r., Warszawa, 11 XI 1963 r., k. 3.). Z kolei w latach 1965–1967 skala kolportażu utrzymywała się na mniej więcej zbliżonym poziomie. W 1965 r. SB zarejestrowała 1189 egzemplarzy, w 1966 r. — 1009, w 1967 r. zaś — 1355 (AIPN, 0296/250, t. 1, Notatka Departamentu III MSW dot. wrogich listów anonimowych, Warszawa, 11 IV 1967 r., k. 184; AIPN, 0365/46, t. 1, Zestawienie ilości faktów oraz egzemplarzy ulotek, napisów i anonimów kolportowanych (wykonywanych) w latach 1966–1969, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 166).

⁵ AIPN, 0296/250, t. 1, Informacja nr 131 dot. ujawnienia autorów i kolporterów wrogiej propagandy pisanej za okres od 1 I 1964 r. do 30 VI 1965 r., Warszawa, 9 VII 1965 r., k. 134.

⁶ M. Zaremba, *Spółczesność polskie lat sześćdziesiątych — między „małą stabilizacją” a „małą destabilizacją”*, w: *Oblicza Marca 1968*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2004, s. 39–43.

⁷ AIPN, 0296/250, t. 1, Informacja nr 9/36/63 dot. kolportażu ulotek–wierszy nawiązujących w treści do podwyżki cen za okres od 1 IV 1963 r. do 20 V 1963 r., Warszawa, 4 VI 1963 r., k. 70.

⁸ AIPN, 0296/250, t. 1, Informacja nr 042 dot. ujawniania autorów i kolporterów wrogiej propagandy pisanej, Warszawa, luty 1965 r., k. 128–129; ibidem, t. 1, Informacja nr 131 dot. ujawniania autorów i kolporterów za okres 1 I 1964 r. do 30 VI 1965 r., Warszawa, 9 VII 1965 r., k. 136; ibidem, t. 1, Informacja dot. przejawów wrogiej propagandy pisanej w okresie 1 I–1 VI 1966 r., Warszawa, 2 VI 1966 r., k. 153; ibidem, t. 1, Informacja dot. wrogiej działalności w okresie obchodów 50 rocznicy Rewolucji Październikowej, Warszawa, 20 XI 1967 r., k. 210–211; AIPN, 0296/178, t. 2, Informacja dot. przejawów wrogiej propagandy pisanej oraz wyników przeciwdziałania Służby Bezpieczeństwa w 1964 r., Warszawa, 1 III 1965 r., k. 8; AIPN, 0365/46, t. 1, Analiza stanu zagrożenia wrogą działalnością w zakresie rozpowszechniania ulotek, anonimów, napisów i innych dokumentów o wrogiej treści, Warszawa, 16 II 1970 r., k. 96–97.

⁹ AIPN, 0365/46, t. 1, Informacja dot. przejawów wrogiej propagandy pisanej w latach 1968–1969, Warszawa, 16 I 1970 r., k. 83–87; ibidem, t. 1, Analiza stanu zagrożenia wrogą działalnością w zakresie rozpowszechniania ulotek, anonimów, napisów i innych dokumentów o wrogiej treści, Warszawa, 16 II 1970 r., k. 93, 96–99; ibidem, t. 1, Analiza porównawcza i ocena wyników pracy Służby Bezpieczeństwa w zakresie zwalczania wrogiej propagandy pisanej w latach 1966–1969, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 154, 166; Ł. Kamiński, *Ręce precz od Czechów! Polacy wobec inwazji na Czechosłowację w 1968 r.*, „Więź” 2004, nr 7, s. 83–85; A. Friszke, *Ruch protestu w marcu 1968 (w świetle raportów dla kierownictwa PZPR)*, „Więź” 1994, nr 3, s. 87–88; *Informacja dot. przejawów wrogiej propagandy pisanej w okresie od 7–18 marca 1968 r.*, Warszawa, 21 III 1968 r., w: *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 2, cz. 1: *Kronika wydarzeń*, wstęp i red. nauk. F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, Warszawa 2009, s. 630; *Operacja „Podhale”. Służba Bezpieczeństwa wobec wydarzeń w Czechosłowacji 1968–1970*, wstęp, wybór i oprac. Ł. Kamiński, G. Majchrzak, Warszawa 2008, s. 535.

nownie spadła, choć nadal przewyższała znacznie poziom sprzed 1968 r. W 1969 r. zarejestrowano 4192¹⁰, w następnym zaś roku 5021 egzemplarzy¹¹.

W latach 1966–1969 SB ustaliła 1282 osoby zaangażowane w opracowywanie, druk i kolportaż ulotek, z czego 1063 w 1968 r. Przeważali wśród nich studenci oraz uczniowie szkół średnich i zawodowych¹². Opracowana w Departamencie III MSW „Notatka dotycząca przyczyn powstawania nielegalnych związków i grup ujawnionych w latach 1966–1970” z 10 XII 1970 r. podaje, że w ww. okresie ujawniono 73 tajne organizacje skupiające łącznie 558 osób. Według dokumentu kolportaż ulotek prowadziło 16 organizacji, a 9 zamierzało rozpocząć w najbliższej przyszłości¹³. Niektóre organizacje i grupy prowadziły kolportaż na znaczną skalę. Przykładem tego może być działająca od listopada 1967 r. do marca 1970 r. w Krakowie Armia Wyzwolenia. Założycielem organizacji był Jan Piotr Jarosz, przed rozbięciem przez SB należało do niej około 35 uczniów krakowskich szkół średnich. Wg materiałów SB organizacja rozprowadziła łącznie około 4000 ulotek¹⁴. Akcje ulotkowe na dużą, jak na ówczesne możliwości, skalę przeprowadzały także pojedyncze osoby. Na przykład: 31 III 1968 r. w Jeleniej Górze Kazimierz Patyjewicz, uczeń V klasy technikum, rozkolportował 300 ulotek, za co został skazany przez Sąd Powiatowy w Jeleniej Górze na 8 miesięcy więzienia w zawieszeniu na 2 lata oraz 1000 zł grzywny¹⁵.

II. Kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej”

Jedną z największych akcji ulotkowych w tym okresie był kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego” przez grupę Janusza Malczewskiego w 1970 r. Jedynym opracowaniem na ten temat jest opublikowana w 1973 r. przez Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW broszura *Rozpracowanie sprawców zorganizowanego kolportażu wrogich materiałów propagandowych*, wydana w serii „Z doświadczeń MO i SB”. Jej autor, Tadeusz Kosowski, jako inspektor Departamentu III MSW uczestni-

¹⁰ AIPN, 0365/46, t. 1, Analiza stanu zagrożenia wrogą działalnością w zakresie rozpowszechniania ulotek, anonimów, napisów i innych dokumentów o wrogiej treści, Warszawa, 16 II 1970 r., k. 94, 99; ibidem, t. 1, Notatka dot. wrogiej propagandy pisanej w roku 1969, Warszawa, 27 III 1970, k. 112; ibidem, t. 1, Zestawienie ilości faktów oraz egzemplarzy ulotek, napisów i anonimów kolportowanych (wykonywanych) w latach 1966–1969, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 166.

¹¹ AIPN, 0365/46, t. 1, Notatka na temat „wrogiej propagandy pisanej”, „aktów terroru”, wykrytych tajnych organizacji w 1970 r. i w I półroczu 1971 r., oraz ilości utraconej i odzyskanej broni przez MO i SB w latach 1965–1970, Warszawa, 23 VI 1971 r., k. 288.

¹² AIPN, 0365/46, t. 1, Analiza porównawcza i ocena wyników pracy Służby Bezpieczeństwa w zakresie zwalczania wrogiej propagandy pisanej w latach 1966–1969, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 161, 169.

¹³ Ibidem, k. 172–176.

¹⁴ J. Szarek, *Jan Piotr Jarosz*, w: *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–89*, red. J. Skórzyński, t. 2, s. 142–143; *Notatka dotycząca działalności „Armii Wyzwolenia”, nielegalnej organizacji młodzieżowej, kolportującej w Krakowie w latach 1967–1970 hasła i ulotki o treści antyustrojowej*, 10 VI 1987 r., w: Z. Hemmerling, M. Nadolski, *Opozycja wobec rządów komunistycznych w Polsce 1956–1976. Wybór dokumentów*, Warszawa 1991, s. 379–380; AIPN, 0365/46, t. 1, Notatka dot. zatrzymania członków Armii Wyzwolenia, Warszawa, 4 III 1970 r., k. 110–111; ibidem, t. 1, Notatka dot. przyczyn powstawania nielegalnych związków i grup ujawnionych w latach 1966–1970, Warszawa, 10 XII 1970 r., k. 176; E. Zając, *Jan Piotr Jarosz*, <www.encyklopedia-solidarnosci.pl>.

¹⁵ W. Suleja, *Dolnośląski Marzec '68. Anatomia protestu*, Warszawa 2006, s. 129, 145, 306, 317; A. Friszke, op. cit., s. 87 (omyłkowo podał nazwisko Patyjekiewicz).

czył w poszukiwaniu kolporterów „Odezwy”. Po 1989 r. ukazały się zaledwie dwa artykuły prasowe¹⁶.

Inicjatorem kolportażu „Odezwy Konfederacji Narodowej” był Janusz Malczewski. Urodzony w 1939 r., absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego, w latach 1964–1965 był funkcjonariuszem Wydziału Dochodzeniowo–Śledczego KW MO w Opolu. Od lipca 1966 r. do października 1968 r. pracował w Prokuraturze Rejonowej w Bielsku Białej (doszedł do stanowiska podprokuratora). Podczas służby w MO musiał, wbrew swoim przekonaniom, wstąpić do PZPR¹⁷.

Do tej pory nie angażował się w żadną działalność opozycyjną. Ale mimo tego był już wcześniej dwukrotnie inwigilowany przez organa bezpieczeństwa. Pierwsza sprawa została założona w lutym 1955 r. przez MUdsBP w Sosnowcu. Malczewskiego oraz sześcioro uczniów szkoły TPD w Sosnowcu podejrzewano o przynależność do rzekomej organizacji o nazwie Związek Dyrektorów¹⁸. Trzy lata później, w lipcu 1958 r. został objęty założoną przez SB KM MO w Sosnowcu sprawą agenturalnego sprawdzenia krypt. „Studenti”. Miał wówczas podjąć próbę założenia tajnej organizacji. Podejrzenie to okazało się całkowicie bezzasadne, sprawę zamknięto w maju 1959 r.¹⁹

Decyzję o podjęciu działalności opozycyjnej Malczewski powziął w końcu 1968 r. lub na początku 1969 r. Głównym powodem był coraz bardziej krytyczny stosunek do polityki Władysława Gomułki. Malczewskiemu chodziło przede wszystkim o skrajny serwilizm Gomułki wobec ZSRR, a także liczne błędy w polityce gospodarczej i kulturalnej. Bardzo negatywnie oceniał także samego Gomułkę, uważał go za człowieka prymitywnego i zacofanego. Od początku nie zamierzał tworzyć żadnej organizacji. Uznał natomiast, że najlepszym sposobem pobudzenia społeczeństwa do jakiegokolwiek działania będzie rozesłanie pocztą znacznej ilości ulotek do instytucji oraz osób prywatnych²⁰.

¹⁶ W. Gadowski, *Bolek i Lolek w kraju bolszewików*, „Gazeta Polska” 2000, nr 43, s. 20; H. Kowalik, *Republikanie na letnisku*, „Prawo i Życie” 1990, nr 30, s. 8.

¹⁷ AIPN, 0364/10, t. 15, Informacja zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cyby na temat J. Malczewskiego oraz innych osób podejrzanych o udział w kolportażu „Odezwy Konfederacji Narodowej”, Katowice, 10 V 1971 r., k. 18–23; Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach [AIPN Ka], 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 21 X 1971 r., k. 3–4; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 1 IV 1972 r., k. 257; AIPN Ka, 014/926, t. 2, Informacja na temat J. Malczewskiego, Katowice, 30 IV 1971 r., k. 25–26; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁸ AIPN Ka, 02/492, t. 1, Plan operacyjnych przedsięwzięć do sprawy agenturalnego sprawdzenia kryptonim „Studenti”, Sosnowiec, 12 VII 1958 r., k. 10; ibidem, t. 1, Streszczenie materiałów sprawy wstępno-agenturalnej, Katowice, 11 VII 1958 r., k. 32–33; ibidem, t. 1, Analiza sprawy agenturalnego–sprawdzenia nr 1482 z dnia 2 VIII 1958 r., Sosnowiec, 16 II 1959 r., k. 90; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁹ AIPN Ka, 02/492, t. 1, Raport o zezwolenia na założenie sprawy agenturalnego sprawdzenia i plan operacyjnych przedsięwzięć, Sosnowiec, 10 VII 1958 r., k. 5–6; ibidem, t. 1, Plan operacyjnych przedsięwzięć do sprawy agenturalnego sprawdzenia kryptonim „Studenti”, Sosnowiec, 12 VII 1958 r., k. 9–13; ibidem, t. 1, Uzupełnienie streszczenia sprawy dot. nielegalnej organizacji przeciwko Malczewskiemu i innym, Sosnowiec, 13 IV 1959 r., k. 110–111; ibidem, t. 1, Raport z analizy sprawy agenturalnego sprawdzenia nr 1482 prowadzonej przez Służbę Bezpieczeństwa KM MO w Sosnowcu, Katowice, 14 IV 1959 r., k. 112–115; ibidem, t. 1, Postanowienie o zakończeniu sprawy agenturalnego sprawdzenia kryptonim „Studenti”, Sosnowiec, 2 V 1959 r., k. 116.

²⁰ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 103;

Pierwszą wersję tekstu ulotki Malczewski napisał (według jego oświadczenia) „z pozycji zgodnych z założeniami ustroju, o charakterze reformatorskim”. Wkrótce jednak uznał, że taka ulotka zostanie odebrana negatywnie. Pod koniec 1969 r. opracował nowy tekst w formie odezwy, o jednoznacznie antykomunistycznym i antysowieckim zabarwieniu, w którym pisał o narzuconym Polsce przemocą i kontrolowanym przez ZSRR reżimie komunistycznym, braku swobód obywatelskich, pasożytniczym aparacie biurokratycznym, imperialistycznej polityce rosyjskiej, dążeniu ZSRR do wyniszczenia narodu polskiego. Wezwał też do podjęcia walki o niepodległość, likwidację komunistycznej dyktatury i przywrócenie swobód demokratycznych. Do powielenia ulotek postanowił użyć drewnianego wałka, na który nakleił czcionki od drukarenek szkolnych²¹.

Ulotki Malczewski powielił samodzielnie wiosną 1970 r. Ze względów technicznych musiał skrócić opracowany wcześniej tekst²². Ulotkę zatytułował „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”. Wymieniona w tytule organizacja — Konfederacja Narodowa — była fikcją. Sam Malczewski kilkakrotnie stwierdził, że nie namierzał zakładać żadnej organizacji, zwłaszcza konspiracyjnej. Wybór nazwy wynikał głównie z jego fascynacji historią konfederacji barskiej, a także postacią Kazimierza Pułaskiego²³. Odezwę podpisał imieniem Bolesław, umieścił również datę i fikcyjne miejsce wydania — Kraków 1970 r. (tekst ulotki zamieszczono w aneksie). Dokładnej wielkości nakładu nie można ustalić, ale należy przyjąć, że oscyłował pomiędzy 1500–2000 egzemplarzy. Najprawdopodobniej Malczewski mógł wykonać około 1750–1810 ulotek²⁴.

Jednocześnie od połowy 1969 r. przygotowywał koperty z adresami różnych instytucji, urzędów, stowarzyszeń w całym kraju oraz osób prywatnych (żadnej z nich nie znał). Zamierzał wysłać ulotki m.in. do wyższych uczelni, redakcji gazet, sądów, prokuratur, rad adwokackich, archiwów wojewódzkich, prezydiów wojewódzkich i miejskich rad narodowych, oddziałów Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Związku Literatów Polskich, Związku Nauczycielstwa Polskiego, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Jak sam później

AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 6–10; relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

²¹ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 102–107; ibidem, t. 5, k. Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 1 IV 1972 r., k. 257; AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice 18 XI 1971 r., k. 11–12, 14; AIPN, 0364/10, t. 15, Ulotka zatytułowana „Konfederacja Narodowa do Narodu Polskiego” (pełny tekst „Odezwy”), k. 55; relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

²² AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 106; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 7 XI 1971 r., k. 145; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 1 IV 1972 r., k. 257–258; list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

²³ Relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

²⁴ Z zeznań Malczewskiego złożonych 4 IV 1972 r. wynika, iż łącznie rozkolportowano około 1230–1280 ulotek, pozostałe zaś ukrył Malczewski u ojca i swoich znajomych (AIPN Ka, 029/299, t. 5, k. 259–260). Na podstawie innych dokumentów można stwierdzić, iż Malczewski mógł oddać różnym osobom na przechowanie w sumie około 520–530 ulotek (AIPN Ka, 029/299, t. 1, Notatka informacyjna dot. SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 3 II 1972 r., k. 227–228; ibidem, t. 2, Protokół przeszukania mieszkania A. Golonki, Bielsko-Biała, 7 XI 1971 r., k. 140; AIPN, 0364/10, t. 15, Meldunek dot. realizacji i wyników w sprawie krypt. „Fala”, Katowice, 20 XII 1971 r., k. 78). Tak więc z powyższych danych wynika, iż nakład mógł wynosić około 1750–1810 egzemplarzy. Tę liczbę również Malczewski uznał za zbliżoną do rzeczywistej (list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. w zbiorach autora).

przyznał, pragnął, aby „Odezwa” dotarła do bardzo różnych środowisk. Adresy wypisywał odręcznie przy pomocy szablonu do pisma technicznego lub na jednej z maszyn do pisania w miejscu pracy — Prezydium PRN w Bielsku–Białej²⁵.

Początkowo zamierzał kolportować ulotki samodzielnie. „Po przemyśleniu doszedłem jednak do wniosku — napisał w oświadczeniu z 18 XI 1970 r. — że tak niewielka, a właściwie to w ogóle nikła ich ilość na skalę krajową może osiągnąć tylko wtedy jakikolwiek efekt, jeżeli zostanie rozesłana równocześnie. To wymagało pomocy innych osób”²⁶. Na początku lipca 1970 r. zwrócił się w tej sprawie do swoich kolegów — Władysława Olka, Jerzego Kokota, Stefana Kostyszyna, Jerzego Składowskiego, Bolesława Szymańskiego (wykonał wałek do powielania ulotek), Romana Kacały, a także do Bogusława Małoty (szwagier) i Henryka Jabłońskiego (kolega ojca Malczewskiego).

Ulotki wysyłano 25 od do 27 lipca²⁷. Najwięcej — około 300 sztuk — wysłał sam Malczewski. Ulotki nadał kolejno w Częstochowie, Radomsku, Piotrkowie Trybunalskim, Kolużkach, Warszawie, Kielcach oraz w miejscowościach w pobliżu Kielc. Pozostałe ulotki wysłano m.in. z Wrocławia, Opola, Krakowa, Trzebini, Oświęcimia, Żywca oraz miast na Górnym Śląsku (m.in. Katowic, Zabrze, Bytomia, Gliwic, Chorzowa, Bielska–Białej)²⁸. Według zeznań Malczewskiego wysłano wówczas około 700 egzemplarzy²⁹.

Jednak większość z rozpowszechnianych ulotek — około 620 — trafiła w ręce SB³⁰. Także cała akcja nie mogła wywołać żadnego odzewu, na co liczył Malczewski. Mimo nie-

²⁵ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 106; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 9 XI 1971 r., k. 218–219; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 10 XII 1971 r., k. 157; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 13 XII 1971 r., k. 180; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 1 IV 1972 r., k. 257–258; AIPN, 0364/10, t. 1, Wykaz powtarzających się instytucji, do których skierowano odezwy pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Warszawa, 5 VIII 1970 r., k. 44; ibidem, t. 1, Wykaz powtarzających się instytucji, do których skierowano odezwy pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Warszawa, 1 X 1970 r., k. 273–275; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

²⁶ AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 12; list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

²⁷ AIPN, 0364/10, t. 1, Wykaz miejscowości i czasu nadania odezw oraz czas dostarczenia do adresatów sporządzony na podstawie meldunków Wydziału III KW MO, Warszawa, 14 VIII 1970 r., k. 186–187; ibidem, t. 1, Wykaz miejscowości, czasu i ilości nadanych odezw, Warszawa, 20 VIII 1970 r., k. 201–202; AIPN Ka, 014/926, t. 2, Wykaz miejscowości, czasu i osób kolportujących antypaństwowe odezwy, Katowice, 1 XII 1971 r., k. 275–280.

²⁸ AIPN, 0364/10, t. 15, Meldunek dot. realizacji i wyników śledztwa w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 20 XII 1971 r., k. 74–76; AIPN Ka, 029/299, t. 1, Plan dalszych czynności śledczych do sprawy nr II 2 Ds. 33/71 przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 8 XII 1971 r., k. 193; ibidem, t. 1, Notatka informacyjna w sprawie J. Malczewskiego i innych, Katowice, 16 XII 1971 r., k. 208; ibidem, t. 1, Notatka dot. wyników śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym podejrzanym o działalność przeciwko porządkowi publicznemu oraz wnioski, Katowice, luty 1972 r., k. 232–236; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 107–108; AIPN Ka, 014/926, t. 2, Wykaz miejscowości, czasu i osób kolportujących antypaństwowe odezwy, Katowice, 1 XII 1971 r., k. 275–280.

²⁹ AIPN Ka, 029/299, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1971 r., k. 259.

³⁰ AIPN, 0364/10, t. 13, Plan czynności operacyjno–śledczych kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XII 1971 r., k. 211; AIPN, 0224/238, t. 1, Plan czynności operacyjno–śledczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 27 X 1970 r., k. 10.

powodzenia akcji zdecydował się jej na powtórzenie. Tym razem zamierzał rozrzucić ulotki na cmentarzach w Krakowie i w Warszawie w dniu Wszystkich Świętych³¹. 31 października pojechał razem z Władysławem Olkiem do Krakowa. Zgodnie z planem chcieli rozrzucić ulotki na Cmentarzu Rakowickim, jednak okazało się, że cmentarz był już zamknięty (przyjechali do Krakowa około godziny 18.00). W tej sytuacji rozrzucili je w centrum miasta — m.in. na Plantach, Placu Szczepańskim, koło Barbakanu, w pobliżu dworca głównego PKP. W sumie rozproszili od 150 do 200 ulotek schowanych w koperty z napisem „Przeczytaj i podaj dalej”, przybili też pineskami na drzewach ok. 10 egzemplarzy „Odezwy” wydrukowanych na kartonie³². Następnie pojechali pociągiem do Warszawy. Rano 1 listopada na Cmentarzu Powązkowskim rozrzucili wg zeznań Malczewskiego około 100–150 ulotek³³. Wtedy też prawdopodobnie mogli zostać zatrzymani przez MO. Mimo wczesnej pory na cmentarzu panował już duży ruch. Niektóre osoby zwróciły na nich uwagę, stąd też musieli szybko opuścić teren cmentarza³⁴. Nie można wykluczyć, że któraś z tych osób zawiadomiła milicję. Pierwsze ulotki funkcjonariusze MO znaleźli już o godzinie 8.00 rano, po czym skierowano na cmentarz milicyjnych wywiadowców³⁵. Natomiast w Krakowie, mimo iż ulotki rozrzucano w ruchliwych miejscach w samym centrum miasta, powiadomiono o nich milicję dopiero po pewnym czasie³⁶.

Kolejne ulotki rozrzucano w połowie listopada. 13 i 14 listopada odnaleziono 96 egzemplarzy „Odezwy” w miejscowościach Pogórze i Górki Wielkie (nieдалеко Skoczowa) oraz na terenie Sosnowca, Szopienic i Mysłowic³⁷. Według zeznań Malczewskiego 10 listopada

³¹ AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 13; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

³² AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 3 XI 1971 r., k. 69–71; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 108; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 236; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 259; relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 27 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

³³ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 3 XI 1971 r., k. 71–72; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 108; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 236; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 259.

³⁴ Relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

³⁵ AIPN, 0224/238, t. 2, Notatka służbowa sporządzona przez naczelnika Wydziału ds. Przepływów Gospodarczych KD MO Warszawa–Wola mjr. S. Gwizdałę, Warszawa, 1 XI 1970 r., k. 234; ibidem, t. 2, Notatka służbowa sporządzona przez st. sierż. W. Pezdę z Komisariatu IX MO Warszawa–Wola, Warszawa, 1 XI 1970 r., k. 235; ibidem, t. 2, Notatka służbowa sporządzona przez ppor. W. Perzanowskiego z KD MO Warszawa–Wola, Warszawa, 1 XI 1970 r., k. 236; ibidem, t. 2, Notatka urzędowa kierownika stanowiska dowodzenia KS MO w Warszawie ppłk. K. Kaźmierczaka, Warszawa, 1 XI 1970 r., k. 237; ibidem, t. 2, Meldunek specjalny naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie ppłk. C. Sulejki z 1 XI 1970 r., k. 238; ibidem, t. 2, Pismo naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie ppłk. C. Sulejki do naczelnika Wydziału Śledczego KS MO, Warszawa, 2 XI 1970 r., k. 239.

³⁶ Dopiero około godziny 22.00 nieustalona osoba powiadomiła telefonicznie oficera dyżurnego KM MO w Krakowie o ulotkach w okolicy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wysłany tam patrol MO około 22.45 odnalazł 7 ulotek (AIPN, 0364/10, t. 5, Szyfrogram nr 1037 I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie ds. SB ppłk. S. Wałacha, Kraków, 1 XI 1970 r., k. 158; ibidem, t. 5, Meldunek naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. J. Adamczyka dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Kraków, 4 XI 1970 r., k. 159).

³⁷ AIPN, 0364/10, t. 3, Odpis notatki urzędowej na temat rozrzucenia ulotek na terenie miejscowości

rozzrucił około 50 ulotek w Mysłowicach i w Sosnowcu, zaś 13 listopada taką samą ilość w Sosnowcu (w dzielnicy Miłowice). Kilka dni później rozrzucił około 50 ulotek w okolicy Skoczowa³⁸. W tym samym czasie Jerzy Kokot rozrzucił z samochodu ulotki w rejonie Mysłowic i Szopienic³⁹. Także w nocy z 13 na 14 listopada trzech mężczyzn kolportował ulotki w rejonie kopalni „Wieczorek” w Szopienicach⁴⁰. Nie byli oni znani Malczewskiemu, należy przypuszczać, że mogli dostać „Odezwy” od któregoś z jego kolegów⁴¹.

Malczewski przesłał również Jerzemu Składowskiemu paczkę z ulotkami do rozrzucenia ich w Kędzierzynie. Jednakże Składowski po zapoznaniu się z treścią „Odezwy” (wcześniej jej nie znał) część ulotek spalił w mieszkaniu, pozostałe zaś wyrzucił do kosza na śmieci. Niektóre zostały później znalezione przez przypadkowe osoby — sam Składowski widział bawiące się nimi dzieci⁴². Prawdopodobnie jedna z ulotek została powieszona przez nieustaloną osobę 4 grudnia na tablicy ogłoszeniowej w jednym z bloków w Kędzierzynie⁴³.

W grudniu 1970 r. Malczewski nie kolportował ulotek, mimo że posiadał ich jeszcze znaczną ilość. Bardzo mocno przeżył masakrę robotników na Wybrzeżu i obawiał się, że rozpowszechnianie „Odezwy” może spowodować dalszy wzrost napięcia oraz kolejne ofiary. Powziął więc decyzję o definitywnej rezygnacji z dalszych działań⁴⁴. W styczniu 1971 r.

Pogórze i Górki Wielkie w dniu 13 XI 1970 r., Skoczów, 15 XI 1970 r., k. 132; *ibidem*, t. 3, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cyby dla naczelników Wydziału V Departamentu III MSW i Wydziału III KS MO w Warszawie dotyczący kolportażu „Odezwy Konfederacji Narodowej” na terenie woj. katowickiego w dniach 13 i 14 listopada 1970 r., Katowice, 20 XI 1970 r., 136–138; *ibidem*, t. 3, Raport z pobytu w Wydziale III KW MO w Katowicach w dniach 9 XII–10 XII 1970 r., Warszawa, 18 XII 1970 r., k. 180–184; AIPN Ka, 014/926, t. 1, Szyfrogram nr 2792 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach płk. J. Bobonia, Katowice, 28 XI 1970 r., k. 627.

³⁸ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 108; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 8 XI 1971 r., k. 161–163. Zeznania Malczewskiego są rozbieżne z raportami SB dotyczącymi rozrzucenia ulotek w okolicy Skoczowa (zob. przypis 41). Z tych dokumentów wynika, iż Malczewski musiał rozrzucić ulotki najpóźniej w nocy z 12 na 13 listopada — pierwsze ulotki odnaleziono 13 listopada około godz. 5.30 (AIPN, 0364/10, t. 3, Opis do planu rozmieszczenia ulotek w rejonie Pogórze–Górki Wielkie, Cieszyn, 16 XI 1971 r., k. 133).

³⁹ AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 14; AIPN Ka, 029/299, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Kokota z 24 XI 1971 r., k. 21–22; *ibidem*, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 259).

⁴⁰ AIPN Ka, 014/926, t. 1, Notatka służbowa sporządzone przez st. inspektora Grupy I Wydziału III KW MO w Katowicach kpt. W. Szczepanika, Katowice, 27 XI 1970 r., k. 615–617; AIPN, 0364/10, t. 1, Notatka służbowa dot. analizy protokołów przesłuchań świadków do SOR kryptonim „Fala” opracowana przez inspektora Wydziału V Departamentu III MSW ppłk. M. Świątkowskiego, Warszawa, 4 XII 1970 r., k. 288–291; AIPN, 0224/238, t. 2, Odpisy protokołów przesłuchania świadków H. Urbańczyk, J. Piszta i A. Stolarza, Katowice, 27 XI 1970 r., k. 330–333; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

⁴¹ Relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

⁴² AIPN Ka, 029/299, t. 3, Oświadczenie J. Składowskiego z 15 XI 1971 r., k. 49–50; *ibidem*, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Składowskiego z 23 XI 1971 r., k. 1–5; *ibidem*, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1970 r., k. 259).

⁴³ AIPN 0364/10, t. 14, Meldunek naczelnika Wydziału III KW MO w Opolu mjr. E. Kasperskiego dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Opole, 7 XII 1970 r., k. 120–121.

⁴⁴ Relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora); AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XII 1971 r., k. 14.

wysłał anonimowy list do KW PZPR w Katowicach o treści: „Ulotek KN już nie będzie”. Zastanawiał się również nad wysłaniem do KW MO w Katowicach paczki z ulotkami. Liczył także na ogłoszenie w lipcu 1971 r. ustawy amnestyjnej, co umożliwiłoby mu ujawnienie się. Do ogłoszenia amnestii jednak wówczas nie doszło⁴⁵.

Niemniej posiadanych ulotek nie zniszczył, a nawet przygotował nowe, z pełnym tekstem odezwy (pierwsza wersja, opracowana jeszcze w 1969 r.). W listopadzie 1970 r. (albo wiosną 1971 r.) wspólnie z Alfredem Ledwigiem wykonał metodą fotograficzną około 60 egzemplarzy nowej wersji ulotki, podpisanej przez nieistniejącą w rzeczywistości Radę Naczelną Konfederacji Narodowej i opatrzoną rysunkiem przedstawiającym orła w koronie. Ledwig (zawodowy plastyk, autor filmów animowanych) opracował projekt graficzny ulotki, sporządził także jej makietę⁴⁶. W sierpniu 1971 r. z pomocą swojego szwagra Stanisława Kielba Malczewski sporządził około 45 tych samych ulotek w większym formacie⁴⁷. Jednakże nie zamierzał ich kolportować. Wszystkie egzemplarze „Odezwy”, sprzęt do powielania, a także ulotki z hasłem „Precz z komunizmem” (powielił ich ok. 380 egz., także nie były nigdy kolportowane) schował na terenie domu letniskowego w Żarkach–Letnisku, należącego do jego ojca Romana Malczewskiego, lub dał na przechowanie swoim znajomym (nikt z nich nie wiedział, co zawierają oddane im na przechowanie paczki)⁴⁸.

10 października 1971 r. zorganizował spotkanie z udziałem Ledwiga, Olka i Jerzego Wrońskiego (wiedział o rozpowszechnianiu ulotek, lecz sam w tym nie uczestniczył). Rozmawiano na temat kolportowania ulotek. Według Malczewskiego postanowiono wówczas zawiesić jakiegokolwiek działania na dłuższy okres (mówił nawet o 10 latach)⁴⁹. Natomiast z zeznań złożonych w śledztwie przez Olka i Wrońskiego oraz oświadczenia Ledwiga wy-

⁴⁵ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 109; AIPN, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 8, 15.

⁴⁶ AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 16 XI 1971 r., k. 108–110; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 25 XI 1971 r., k. 42–44; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 30 XI 1971 r., k. 77–79; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 1 XII 1971 r., k. 98–99; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 29 III 1972 r., k. 232–233; AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 12, 14, 16.

⁴⁷ AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r., k. 16; AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania S. Kielba z 10 XI 1971 r., k. 232–233; ibidem, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania S. Kielba z 15 XI 1971 r., k. 82–83; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania S. Kielba z 29 III 1972 r., k. 230–231; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1971 r., k. 260; AIPN, 0364/10 t. 15, Meldunek dotyczący realizacji i wyników śledztwa w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 20 XII 1971 r., k. 81–82.

⁴⁸ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Notatka dot. wyników śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym podejrzanym o działalność przeciwko porządkowi publicznemu oraz wnioski, Katowice, luty 1972 r., k. 236–237; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 108–109; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania świadka W. Kuś, Bielsko–Biała, 8 XI 1971 r., k. 196–195; ibidem, t. 2, Odpis przesłuchania świadka B. Górnej, Bielsko–Biała, 8 XI 1971 r., k. 196–197; ibidem, t. 2, Odpis przesłuchania świadka E. Grzywy, Bielsko–Biała, 8 XI 1971 r., k. 198–200; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania świadka W. Halamy, Bielsko–Biała z 8 XI 1971 r., k. 201–202; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania świadka O. Gołonki, Bielsko–Biała, 8 XI 1971 r., k. 203–204; relacja i listy J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. i 21 X 2009 r. (w zbiorach autora).

⁴⁹ Relacja i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora); AIPN Ka, 029/299, t. 4, Notatka urzędowa z przeprowadzonej rozmowy z J. Wrońskim na temat jego współpracy z J. Malczewskim,

nika, że mogli wówczas rozmawiać o ewentualnym wznowieniu kolportażu „Odezwy” na wiosnę 1972 r.⁵⁰ Stanowczo zaprzeczył temu Malczewski, twierdząc, że spotkanie miało przede wszystkim charakter zapoznawczy⁵¹, aczkolwiek wszyscy używali początkowo pseudonimów. Podczas spotkania wszyscy oglądali transmisję telewizyjną meczu piłkarskiego Polska–NRF i pili alkohol⁵². W tej sytuacji raczej trudno byłoby dyskutować o działalności konspiracyjnej⁵³. Miała wówczas — jak wynika z akt ze śledztwa — paść propozycja zorganizowania kolejnego spotkania w tym samym gronie w grudniu 1971 r., najprawdopodobniej po VI Zjeździe PZPR (odbył się w dniach 6–11 XI 1971 r.)⁵⁴. Zaprzeczył temu Malczewski, według niego nie planowano następnego spotkania w tak bliskim terminie⁵⁵. Zresztą do tego spotkania i tak by już nie doszło — 20 października SB przeprowadziła rewizję w mieszkaniu Malczewskiego, a jego samego zatrzymano.

III. Sprawa operacyjnego rozpracowania kryptonim „Fala”

Pierwsze sygnały o kolportowaniu „Odezwy” SB otrzymała już 25 lipca⁵⁶. Do 28 lipca jednostki kontrolujące korespondencję przechwyciły około 280 egzemplarzy ulotek (w sumie

Katowice, 24 XI 1971 r., k. 33; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 25 XI 1971 r., k. 39; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1971 r., k. 261.

⁵⁰ AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 17 XI 1971 r., k. 145; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 XI 1971 r., k. 89; ibidem, t. 5, „Oświadczenie dotyczące moich kontaktów i działalności z Malczewskim Januszem” napisane przez A. Ledwiga, Katowice, 11 I 1972 r., k. 167; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 237.

⁵¹ Relacja z 2009 r. i listy J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. i 21 X 2009 r. (w zbiorach autora).

⁵² AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 15 XI 1971 r., k. 89–90; ibidem, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 17 XI 1971 r., k. 144–145; ibidem, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 17 XI 1971 r., k. 150–152; ibidem, t. 4, Notatka urzędowa z przeprowadzonej rozmowy z J. Wrońskim na temat jego współpracy z J. Malczewskim, Katowice, 21 XI 1971 r., k. 35–37; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 25 XI 1971 r., k. 39–40; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 25 XI 1971 r., k. 44–46; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 XI 1971 r., k. 88–90; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 1 XII 1971 r., k. 99–100; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 2 XII 1971 r., k. 110–111; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 8 XII 1971 r., k. 144–146; ibidem, t. 5, „Oświadczenie dotyczące moich kontaktów i działalności z Malczewskim Januszem” napisane przez A. Ledwiga, Katowice, 11 I 1972 r., k. 166–168; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 18 I 1972 r., k. 174–175; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 19 I 1972 r., k. 182–183; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 22 I 1972 r., k. 186–187; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 236–237; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 III 1972 r., k. 240–241; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 260–262).

⁵³ AIPN Ka, 014/926, t. 5, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, 18 XI 1971 r., k. 16.

⁵⁴ AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 15 XI 1971 r., k. 90; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 XI 1971 r., k. 89; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 2 XII 1971 r., k. 111; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 8 XII 1971 r., k. 145; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 261.

⁵⁵ Relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

⁵⁶ AIPN, 0364/10, t. 1, Szyfrogram nr 3479 zastępcy dyrektora Departamentu III MSW z 27 VII

ze wszystkich ulotek wysłanych pocztą w lipcu przechwycono około 620 sztuk⁵⁷. 28 lipca I zastępca komendanta stołecznego MO ds. SB płk Stanisław Sławiński zatwierdził wniosek o założenie sprawy operacyjnego rozpracowania (SOR) kryptonim „Fala”⁵⁸. Wydziały III komend wojewódzkich MO w Katowicach, Krakowie, Kielcach, Opolu, Łodzi, Wrocławiu i Białymstoku założyły duplikaty sprawy. Koordynację całej pracy operacyjnej prowadził Wydział V Departamentu III MSW⁵⁹.

6 sierpnia dyrektor Departamentu III płk Henryk Piętek zatwierdził „Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej krypt. «Fala»”⁶⁰. Na samym początku ustalono (analizując czas i miejsca nadania ulotek), iż w kolportażu „Odezwy” musiało brać udział co najmniej kilka osób⁶¹. Natomiast całkowicie błędne było stwierdzenie, że „w akcji kolportażu brała udział grupa wyspecjalizowana w tego rodzaju działalności”⁶². Zarówno Malczewski, jak i jego koledzy nigdy wcześniej nie zajmowali się kolportowaniem ulotek. Tak samo mylny był wniosek, że autorzy „Odezwy” mogli wywodzić się ze środowisk „endecko–klerykalnych”, „reakcyjno–klerykalnych” (sugerowano się zapewne tytułem ulotki) bądź też z grupy przeciwników Bolesława Piaseckiego w PAX–ie⁶³. Ponieważ ustalono markę maszyny, na której Malczewski adresował koperty (Underwood, produkcji amerykańskiej), nakazano poszukiwanie maszyn tego typu i pobranie z nich wzorów pisma⁶⁴. Nakazano także ponowne sprawdzenie osób zajmujących się wcześniej kolportażem ulotek i wyjaśnienie wszelkich informacji o tajnych organizacjach⁶⁵.

1970 r., k. 18; *ibidem*, t. 11, Wykaz jednostek „W”, które przechwyciły ulotki pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Warszawa, 27 VII 1970 r., k. 14.

⁵⁷ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. kolportażu na terenie kraju ulotek pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Warszawa, 28 VII 1970 r., k. 20; AIPN, 0224/238, t. 1, Plan czynności operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 10.

⁵⁸ AIPN, 0224/238, t. 1, Wniosek o założenie SOR kryptonim „Fala” i wszczęcie śledztwa w sprawie masowego kolportażu ulotek pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Warszawa, 27 VII 1970 r., k. 3 (uwaga — w części dokumentów zamiast „sprawa operacyjnego rozpracowania” używano nazwy „sprawa operacyjno–śledcza”).

⁵⁹ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 30; *ibidem*, t. 2, Plan do duplikatu SOR kryptonim „Fala”, Białystok, 13 VIII 1970 r., k. 6–7; *ibidem*, t. 12, Protokół z odbytej narady w dniu 7 VIII 1970 r. w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 VIII 1970 r., k. 43.

⁶⁰ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 30.

⁶¹ *Ibidem*, k. 31; AIPN, 0224/238, t. 1, Analiza materiałów dot. kolportażu ulotek w sprawie „Fala”, Warszawa, 28 VIII 1970 r., k. 286–290; *ibidem*, t. 3, Wnioski nasuwające się z analizy rozkładów jazdy przewidywanej ilości osób kolportujących ulotki w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 15 VIII 1970 r., k. 348–350.

⁶² AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 32.

⁶³ *Ibidem*, k. 32–33.

⁶⁴ *Ibidem*, k. 33, 36. Zob. też: AIPN, 0364/10, t. 1, k. 163–165, Informacja Zakładu Kryminalistyki KG MO, Warszawa, 28 VII 1970 r.; *ibidem*, t. 1, Pismo naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. J. Pytla z 29 VII 1970 r. do naczelników wydziałów III KS MO Warszawa oraz KW MO w Warszawie, Kielcach, Krakowie, Katowicach, Opolu, Wrocławiu i Łodzi, k. 26.

⁶⁵ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 36–38.

Plany działań operacyjnych opracowano także w poszczególnych komendach wojewódzkich MO, które prowadziły duplikaty sprawy⁶⁶. Ponieważ SB posiadała bardzo niewiele „punktów zaczepienia” (ustalono typ maszyny, na której zaadresowano część kopert, rodzaj czcionki drukarskiej, na ulotkach ujawniono też 24 ślady linii papilarnych nadające się do badań porównawczych⁶⁷), poszukiwania prowadzono wielokierunkowo. Szczegółowe ich opisanie nie jest możliwe ze względu na ograniczoną objętość niniejszego opracowania.

Do listopada 1970 r. ustalono 895 maszyn marki Underwood, z których pobrano wzory pisma. Ponieważ nie odnaleziono maszyny, na której Malczewski adresował koperty, stąd kontynuowano poszukiwania⁶⁸. W sumie do zamknięcia sprawy pobrano i przekazano do ekspertyzy wzory pism z 1227 maszyn⁶⁹. W krótkim czasie ustalono również, że „Odezwę” sporządził przy pomocy czcionek z drukarenki szkolnej typu D–2, dlatego 2 września nakazano rozpoczęcie poszukiwań nabywców tych drukarenek⁷⁰. Skontrolowano ustalone punkty sprzedaży drukarenek w Warszawie, Katowicach, Opolu, Wrocławiu, Poznaniu i Łodzi, m.in. przesłuchano zatrudnione tam osoby. Ustalenie personaliów nabywców drukarenek okazało się jednak niemożliwe⁷¹.

⁶⁶ Plan działań operacyjno–śledczych w sprawie krypt. „Fala” Nr 5394 dot. kolportażu ulotek pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej”, Warszawa, 28 VII 1970 r. (AIPN 0224/238, t. 1, k. 5–6); Plan wstępnych czynności operacyjnych do sprawy operac. rozpracowania krypt. „Fala”, Kraków, 28 VII 1970 r. (AIPN 0263/10, t. 5, k. 9–13); Plan operacyjnych przedsięwzięć do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Fala” dot. kolportażu wrogich odezwe–ulotek, Wrocław, 30 VII 1970 r. (AIPN 0364/10, t. 7, k. 20–22); Plan czynności operacyjnych do sprawy operacyjnego rozpracowania kryptonim „Fala”, Katowice, 4 VIII 1970 r. (AIPN 0364/10, t. 3, k. 17–25); Informacja dot. kolportowania wrogich ulotek pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Kielce, 6 VIII 1970 r. (AIPN 0364/10, t. 4, k. 11–13); Plan czynności operacyjno poszukiwawczych [...] dot. sprawy operacyjno–śledczej krypt. „Fala” [...], Łódź, 11 VIII 1970 r. (AIPN 0364/10, t. 6, k. 11–16); Plan do duplikatu sprawy operacyjnego rozpracowania kryptonim „Fala”, Białystok, 13 VIII 1970 r. (AIPN 0364/10 t. 2, k. 6–7); Plan przedsięwzięć operacyjno–poszukiwawczych w sprawie operac. rozpracowania krypt. „Fala”, Opole, 15 VIII 1970 r. (AIPN 0364/10, t. 14, k. 5–8). Kolejne plany opracowywano w następnych miesiącach.

⁶⁷ AIPN, 0224/238, t. 4, Informacja dot. ujawnionych śladów linii papilarnych do SOR kryptonim „Fala”, Warszawa, 27 V 1971 r., k. 286–288.

⁶⁸ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 128–129, 132.

⁶⁹ T. Kosowski, op. cit., s. 25.

⁷⁰ AIPN, 0364/10, t. 1, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelników wydziałów III KS MO Warszawa oraz KW MO w Katowicach, Łodzi, Wrocławiu, Opolu i Poznaniu, Warszawa, 2 IX 1970 r., k. 231–232.

⁷¹ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. przebiegu rozpracowania w sprawie operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 22 IX 1970 r., k. 61; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 130; ibidem, t. 1, Wykaz rozproszonych drukarek D–2 na terenie Katowic produkowanych przez zakład F. Zajkowskiej w latach 1969–1970, Warszawa, wrzesień 1970 r., k. 233–234; ibidem, t. 1, Wykaz rozproszonych drukarek D–2 w Łodzi i woj. łódzkim w latach 1968–1970, Warszawa, 1 IX 1970 r., k. 235; ibidem, t. 1, Wykaz rozproszonych drukarek D–2 w Poznaniu w latach 1968–1970, Warszawa 1 IX 1970 r., k. 236; ibidem, t. 1, Wykaz rozproszonych drukarek D–2 we Wrocławiu w latach 1968–1970, Warszawa, 1 IX 1970 r., k. 237; ibidem, t. 1, Wykaz rozproszonych drukarek D–2 na terenie Warszawy przez zakład F. Zajkowskiej w latach 1969–1970, Warszawa, 1 IX 1970 r., k. 238–239; ibidem, t. 6, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi ppłk. T. Cinkowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Łódź, 9 X 1970 r., k. 59; ibidem, t. 6, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi ppłk. T. Cinkowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu III

Sprawdzono szereg osób zaangażowanych w poprzednich latach w różnego rodzaju działalność opozycyjną. W większości przypadków polegało to na przesłuchaniu podejrzanego (alibi na dni kolportowania „Odezwy”) i sprawdzeniu, czy nie posiada w domu albo w miejscu pracy maszyny do pisania typu Underwood lub drukarenki typu D–2. Pobierano również odciski palców, o ile podejrzany nie został zdaktyloskopowany już wcześniej. Do listopada 1970 r. pobrano odciski palców oraz sprawdzono karty daktyloskopijne u 1254 osób w celu porównania z odciskami zabezpieczonymi na przechwyconych ulotkach (dało wynik negatywny). Większość ze sprawdzanych była w przeszłości skazana lub aresztowana za kolportowanie ulotek bądź też inwigilowana z różnych przyczyn przez SB⁷². Przy czym poddano sprawdzeniu bardzo różne środowiska opozycyjne, nie ograniczono się tylko do grup o orientacji endeckiej czy też np. członków powojennego podziemia antykomunistycznego.

W kręgu podejrzanych znaleźli się więc studenci aktywni w czasie protestów w marcu 1968 r. Od sierpnia 1970 r. Wydział III KS MO rozpoczął sprawdzanie osób inwigilowanych w ramach SOR „Akacja”, w większości związanych z rozbitą w listopadzie 1968 r. konspiracyjną grupą studencką kierowaną przez Bogusławę Blajfer i Eugeniusza Smolara. SB uzyskała informację, że zamierzali oni ponownie kolportować ulotki (m.in. po ponownym aresztowaniu Blajfer)⁷³. W dodatku opierając się na informacjach uzyskanych od tajnego współpracownika (TW) „Wanda Popiel” (Romualda Lubiańca), wyciągnięto całkowicie błędny wniosek, iż część objętych inwigilacją w ramach SOR „Akacja” (Aleksander Wirpsza, Piotr Żebruń, Szczepan Żaryn, Ireneusz Szubert i inni) planowała założenie kółka samokształceniowego o zabarwieniu endeckim⁷⁴.

MSW, Łódź, 28 X 1970 r., k. 63; ibidem, t. 7, Plan dalszych przedsięwzięć operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 30 XI 1970 r., k. 125; ibidem, t. 9, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Poznaniu mjr. C. Roczka do naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Poznań, 14 IX 1970 r., k. 126–127; ibidem, t. 14, Meldunek w sprawie kryptonim „Fala”, Opole, 15 IX 1970 r., k. 65; AIPN, 0224/238, t. 2, Informacja dot. przebiegu rozpracowania w sprawie operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 22 IX 1970 r., k. 80; ibidem, t. 2, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie mjr. A. Felisia dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Warszawa, 22 IX 1970 r., k. 83; ibidem, t. 2, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie mjr. A. Felisia dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Warszawa, 16 X 1970 r., k. 185; AIPN Ka, 014/926, t. 1, Meldunek dot. wykonanych czynności w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 2 X 1970 r., k. 373–374.

⁷² AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 18 XI 1970 r., k. 104; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 128; ibidem, t. 5, Raport z delegacji służbowej do Wydziału III KW MO w Krakowie, Warszawa, 2 X 1970 r., k. 146–147, 149.

⁷³ AIPN, 0224/238, t. 1, Plan czynności operacyjno–śledczych w sprawie kryptonim „Fala” dot. kolportażu ulotek pt. „Odezwa Konfederacji Narodowej”, Warszawa, 28 VII 1970 r., k. 6; ibidem, t. 1, Plan czynności operacyjno–śledczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 27 X 1970 r., k. 10–11; AIPN, 00249/135, t. 1, Doniesienie agenturalne TW „Wanda Popiel”, Warszawa, 18 VII 1969 r., k. 35.

⁷⁴ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 18 XI 1970 r., k. 105–106; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych z sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 133; AIPN, 00249/135, t. 1, Doniesienie agenturalne TW „Wanda Popiel”, Warszawa, 3 IX 1970 r., k. 53.

Porównano również odciski linii papilarnych m.in. Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego, Adama Michnika, Seweryna Blumsztajna czy nawet Ludwika Hassa⁷⁵, mimo że już ze względu na treść „Odezwy” powinni zostać wykluczeni z kręgu podejrzanych. W dodatku Kuroń i Modzelewski w okresie kolportowania „Odezwy” przebywali w więzieniu. Sprawdzone także inwigilowanych w ramach SOR „Turysta” (sprawa „taterników”), między innymi Macieja Kozłowskiego, jego matkę Marię Kozłowską, Macieja Włodka, Marię Szpakowską⁷⁶ a także Jacka Staszelsa⁷⁷.

Wydział III KW MO we Wrocławiu sprawdził studentów inwigilowanych w ramach spraw operacyjnego rozpracowania „Inspirator”, „Chemik” i „Foto”. Wszystkie dotyczyły kolportowania ulotek, m.in. podczas oficjalnego pochodu 1 V 1968 r. we Wrocławiu. Inwigilowani w ramach tych spraw byli znani SB jeszcze z okresu protestów marcowych, niektórzy prowadzili później regularną działalność opozycyjną⁷⁸. Natomiast Wydział III KW MO w Krakowie miał sprawdzić studentów Akademii Górniczo-Hutniczej aktywnych w marcu 1968 r., (przypuszczalnie chodziło o byłych członków komitetu strajkowego na AGH)⁷⁹.

Wśród podejrzanych musieli znaleźć się byli członkowie rozbitej w 1960 r. Ligi Narodowo-Demokratycznej. Co prawda założyciel i przywódca Ligi Przemysław Górny po wyjściu w listopadzie 1967 r. na wolność (w listopadzie 1966 r. został skazany na 2,5 roku więzienia) wycofał się z działalności opozycyjnej, lecz oczywiście dalej był inwigilowany przez SB⁸⁰. 28 VIII 1970 r. Wydział V Departamentu III wystąpił do Centralnej Registratury

⁷⁵ AIPN 0364/10, t. 10, Sprawozdanie z przeprowadzonych badań daktyloskopijnych, Warszawa, 30 IX 1970 r., k. 37–38; ibidem, t. 10, Pismo naczelnika Wydziału Daktyloskopii i innych środków identyfikacji osób Zakładu Kryminalistyki KG MO ppłk. D. Raczyńskiego do zastępcy naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie mjr. A. Felisia, Warszawa, 4 I 1971 r., k. 124–125.

⁷⁶ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno-poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 136; ibidem, t. 5, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie, Warszawa, 28 XI 1970 r., k. 196; ibidem, t. 10, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału Badań Daktyloskopijnych Zakładu Kryminalistyki KG MO, Warszawa, 14 XII 1970 r., k. 115; ibidem, t. 10, Wykaz osób ze sprawy operacyjno-sledczej kryptonim „Turysta”, Warszawa, 14 XII 1970 r., k. 116.

⁷⁷ AIPN, 0224/238, t. 1, Plan czynności operacyjno-sledczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 24 IX 1970 r., k. 9; ibidem, t. 1, Plan czynności operacyjnych do sprawy kryptonim „Fala”, Warszawa, 30 XI 1970 r., k. 13; ibidem, t. 3, Notatka służbowa z rozmowy operacyjnej z J. Staszelsim, Warszawa, 2 II 1971 r., k. 100; AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. przebiegu rozpracowania w sprawie operacyjno-sledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 10 IX 1970 r., k. 63; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno-poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 134.

⁷⁸ AIPN, 0364/10, t. 7, Plan dalszych przedsięwzięć operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 30 XI 1970 r., k. 125–126, 133–135; ibidem, t. 7, Meldunek dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 21 XII 1970 r., k. 157; ibidem, t. 7, Meldunek dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 26 I 1971 r., k. 175; AIPN, 0364/8, Meldunek o przebiegu rozpracowania wrogich aktów kolportażu ulotek na terenie Wrocławia, Wrocław, 23 VII 1968 r., k. 23–24.

⁷⁹ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. realizacji dalszych czynności operacyjno-poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XI 1970 r., k. 99, 101; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno-poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 135; ibidem, t. 4, Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Kielcach ppłk. A. Rupniewskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Kielce, 14 XII 1970 r., k. 121–122.

⁸⁰ W. J. Muszyński, *Niepokorny. Życie i działalność Przemysława Górnego*, „Biuletyn Instytutu Pa-

Daktyloskopijnej o sprawdzenie 27 osób, w tym Górnego, Mariana Barańskiego, Janusza Krzyżewskiego i innych⁸¹.

Ustalono, iż 1 XI 1970 r., kiedy Malczewski i Olek rozrzucali „Odezwy” na Cmentarzu Powązkowskim, Górny sprzedawał tam kwiaty. Stąd podejrzewano, iż ulotki mógł rozrzucić ktoś z jego znajomych⁸². Dlatego nakazano sprawdzenie kolejnych kilkudziesięciu osób z Warszawy, Wrocławia, Łodzi, Krakowa, Kielc, Białegostoku i Katowic (w tym byłych członków LND oraz Związku Młodych Demokratów), utrzymujących kontakty z Górnym⁸³. Natomiast prawdopodobnie nie podejrzewano o kolportowanie „Odezwy” 1 listopada samego Górnego, nie został on bowiem przesłuchany na tę okoliczność. Przypuszczalnie mógł być przez cały dzień obserwowany i stąd SB wiedziały, że nie rozrzucił ulotek.

Podejrzewano również, że autorzy i kolporterzy „Odezwy” mogli być związani z rozbitą przez SB w końcu czerwca 1970 r. organizacją „Ruch”. Stwierdzono, zresztą słusznie, że „pewne sformułowania zawarte w treści odezwy” były podobne do sformułowań w deklaracji programowej „Ruchu” „Mijają lata...”. Zwrócono się do Biura Śledczego MSW o przepytanie aresztowanych uczestników „Ruchu” na temat planowania kolportażu ulotek⁸⁴. Podejrzenie to było całkowicie błędne. Do momentu rozbitcia „Ruch” nie przeprowadził ani nawet nie przygotowywał żadnej akcji ulotkowej, chociaż niektórzy jego uczestnicy mieli takie zamiary⁸⁵. Poddano sprawdzeniu również inne osoby podejrzewane o kontakty z organizacją⁸⁶. Jednak na podstawie materiałów ze śledztwa w sprawie „Ruchu” należy wyciągnąć

mięci Narodowej”, 2006, nr 1–2, s. 37–43; AIPN, 0364/10, t. 10, Analiza materiałów archiwalnych Wydziału „C” K MO w Warszawie dot. działalności Związku Młodych Demokratów, Warszawa, 27 XI 1970 r., k. 106–108; ibidem, t. 12, Notatka służbowa sporządzona na podstawie materiałów sprawy operacyjnej obserwacji kryptonim „Sztubacy”, Warszawa, 1 IX 1970 r., k. 133–134; AIPN, 0224/238, t. 3, Informacja dot. figuranta spraw: „Działacz”, „Bar”, „Krzemień”, Warszawa, listopad 1970 r., k. 23–29.

⁸¹ AIPN, 0364/10, t. 10, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW do naczelnika Wydziału Badań Daktyloskopijnych Zakładu Kryminalistyki KG MO, Warszawa, 28 VIII 1970 r., k. 27; ibidem, Wykaz figurantów oraz osób przechodzących w materiałach sprawy kryptonim „Sztubacy”, Warszawa, 25 VIII 1970 r., k. 28–30.

⁸² AIPN, 0364/10, t. 13, Plan czynności operacyjno–śledczych kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XII 1970 r., k. 211; AIPN, 0224/238, t. 3, Załącznik do planu czynności operacyjno–śledczych kryptonim „Fala” z dnia 12 XII 1970 r., Warszawa, 20 I 1971 r., k. 82.

⁸³ AIPN, 0364/10, t. 3, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach, Warszawa, 21 XI 1970 r., k. 140–142; ibidem, t. 13, Plan czynności operacyjno–śledczych kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XII 1970 r., k. 216–217; AIPN, 0224/238, t. 2, Pisma zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelników wydziałów III komend wojewódzkich MO w Krakowie, Wrocławiu, Łodzi, Kielcach i Białymstoku, Warszawa, 26 XI 1970 r., k. 324–329; ibidem, t. 3, Załącznik do planu czynności operacyjno–śledczych kryptonim „Fala” z dnia 12 XII 1970 r., Warszawa, 20 I 1971 r., k. 82–84.

⁸⁴ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 38; ibidem, t. 1, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW do naczelnika Wydziału Inspekcji Biura Śledczego MSW, Warszawa, 20 VIII 1970 r., k. 199–200.

⁸⁵ S. Niesiołowski, „Ruch” przeciw totalizmowi, Łódź 1993, s. 52, 78; relacja S. Türschmida z 1996 r. (w zbiorach Ośrodka „Karta”).

⁸⁶ AIPN, 0364/10, t. 5, Plan dalszych czynności operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Kraków, 6 XI 1970 r., k. 175; ibidem, t. 7, Uzupełnienie planu operacyjnych przedsięwzięć do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 15 VIII 1970 r., k. 33; ibidem, t. 7, Plan dalszych przedsięwzięć operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 30 XI 1970 r., k. 126, 137; ibidem, t. 8, Pismo naczelnika Wydziału

wniosek, że szybko zorientowano się, iż „Ruch” nie mógł mieć nic wspólnego z kolportowaniem „Odezwy”⁸⁷.

Sprawdzano ponownie niewyjaśnione dotąd fakty rozpowszechniania ulotek oraz osoby zajmujące się kolportażem w przeszłości. Np. — SB komend wojewódzkich w Warszawie, Katowicach, Opolu i Krakowie planowała zbadanie sprawy kolportażu anonimów podpisanych „Głos Narodu” (SOR „Prowokatorzy”)⁸⁸. Z kolei w Laboratorium Kryminalistycznym KW MO w Krakowie sprawdzono odciski palców byłych członków Armii Wyzwolenia⁸⁹.

O autorstwo ulotki podejrzewano nawet Bolesława Piaseckiego (według „Planu wstępnych czynności operacyjnych do SOR kryptonim «Fala»” KW MO w Krakowie) lub innych działaczy PAX, chociaż za bardziej prawdopodobną uważano prowokację wobec Piaseckiego ze strony jego przeciwników w stowarzyszeniu⁹⁰. M.in. z tego powodu poddano inwigilacji skonfliktowanego z Piaseckim działacza PAX, literata Andrzeja Pałosza⁹¹. Nakazano też ustalić i sprawdzić byłych członków Konfederacji Narodu⁹².

Podejrzewano także, że autorzy i kolporterzy „Odezwy” mogą wywodzić się z dawnego podziemia. Zdecydowano się jednak na sprawdzenie tylko niewielkiej grupy wybranych osób. Zainteresowano się np. byłymi członkami AK oraz formacji podziemia narodowego, którzy używali w okresie działalności konspiracyjnej pseudonimu „Bolesław”⁹³. Sprawdzono

Śledczego KW MO w Warszawie ppłk. S. Jarołowicza do naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Warszawa, 12 VIII 1970 r., k. 81; AIPN Ka, 014/926, t. 1, Meldunek dot. wykonanych czynności w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 2 X 1970 r., k. 375.

⁸⁷ W opublikowanym zbiorze dokumentów MSW na temat „Ruchu” (*Działania Służby Bezpieczeństwa wobec organizacji „Ruch”*, wstęp, wybór i oprac. P. Byszewski, Warszawa 2008) tylko jeden dokument — „Plan operacyjnych przedsięwzięć dot. rozpracowania nielegalnej organizacji pod nazwą «Ruch» w odniesieniu do środowisk pozostających w zainteresowaniu pionu IV” KW MO w Warszawie z 24 VIII 1980 r. — zawiera krótką wzmiankę na temat kolportażu „Odezwy” (ibidem, s. 402).

⁸⁸ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno-śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 36, 38; ibidem, t. 3, Protokół z narady odbytej w dniu 10 IX 1970 r. w Wydziale III KW MO w Katowicach, Warszawa, 10 IX 1970 r., k. 106.

⁸⁹ AIPN, 0364/10, t. 5, Plan dalszych działań operacyjnych Służby Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie do SOR kryptonim „Fala”, Kraków, 6 XI 1970 r., k. 169.

⁹⁰ AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno-śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 33; ibidem, t. 5, Plan wstępnych czynności operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Kraków, 28 VII 1970 r., k. 10.

⁹¹ AIPN, 0364/10, t. 14, Plan przedsięwzięć operacyjno-poszukiwawczych w sprawie operacyjnego rozpracowania kryptonim „Fala”, Opole, 15 VIII 1970 r., k. 6–7; ibidem, t. 14, Meldunek w sprawie kryptonim „Fala”, Opole, 25 VIII 1970 r., k. 14–15; ibidem, t. 14, Notatka służbowa dotycząca A. Pałosza opracowana przez inspektora Wydziału III KW MO w Opolu B. Jankowskiego, Opole, 7 IX 1970 r., k. 34–35; ibidem, t. 14, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Opolu mjr. E. Gołbiewskiego dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW dot. SOR kryptonim „Fala”, Opole, 24 X 1970 r., k. 89.

⁹² AIPN, 0364/10, t. 1, Wytyczne do sprawy operacyjno-śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 6 VIII 1970 r., k. 38; ibidem, t. 5, Plan wstępnych czynności operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Kraków, 28 VII 1970 r., k. 11.

⁹³ AIPN, 0364/10, t. 5, Notatka służbowa dot. M. Wojtyny, Warszawa, 3 VIII 1970 r., k. 30–31; ibidem, t. 13, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KS MO w Warszawie mjr. A. Felisia dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Warszawa, 26 VIII 1970 r., k. 93–94; AIPN, 0364/10, t. 7, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO we Wrocławiu, Warszawa, 19 I 1971 r., k. 173; ibidem, t. 7, Meldunek dot. postę-

także niektórych dawnych członków konspiracyjnych organizacji Polska Niepodległa i Unia (w 1943 r. połączyła się ze Stronnictwem Pracy). Członkiem tych organizacji była Zofia Szydłowska (wiceprezes Centralnego Urzędu Jakości i Miar), do której wysłano jeden z egzemplarzy „Odezwy”⁹⁴.

Nie podjęto również większych działań przeciwko Kościołowi. SB KW MO we Wrocławiu planowała przeprowadzenie „rozpoznania w środowiskach akademickich aktywu klerykalnego, duszpasterskiego i osób powiązanych z instytucjami zakonnymi”⁹⁵, lecz najprawdopodobniej planów tych nie zrealizowano⁹⁶. Prawdopodobnie także raczej w sferze zamierzeń pozostały działania planowane przez SB KW MO w Krakowie⁹⁷.

Najpoważniejsze działania przeciwko Kościołowi przeprowadził Wydział IV KW MO w Katowicach. Według zeznań jednego ze świadków wśród rozdających „Odezwę” w nocy z 13 na 14 listopada niedaleko kopalni „Wieczorek” w Szopienicach mógł być ksiądz katolicki⁹⁸. Przymuszczałnie właśnie z tego powodu Wydział IV wytypował czterech księży diecezji katowickiej „skłonnych do pisania anonimów”. Sprawdzono również przy pomocy agentury kurii katowicką, redakcję tygodnika „Gość Niedzielny” oraz wykładowców i kleryków Śląskiego Seminarium Duchownego⁹⁹.

Po rozrzuceniu ulotek przez Malczewskiego i Olka 31 października i 1 listopada w Krakowie i Warszawie MSW podejrzewało, iż do następnej próby kolportażu może dojść w przypadającą na 7 listopada 53 rocznicę puczu bolszewickiego w Rosji w 1917 r. Zastępcą dy-

pów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 16 II 1971 r., k. 180–183; ibidem, t. 7, Meldunek dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 27 II 1971 r., k. 185.

⁹⁴ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 136–137; ibidem, t. 3, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach, Warszawa, 12 XI 1970 r., k. 126–127; ibidem, t. 4, Pismo naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. J. Pytla do naczelnika Wydziału III KW MO w Kielcach, Warszawa, 10 XI 1970 r., k. 89–90; ibidem, t. 5, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie, Warszawa, 12 XI 1970 r., k. 177–181; ibidem, t. 6, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Łodzi, Warszawa, 12 XI 1970 r., k. 64–65; ibidem, t. 13, Odpis notatki dotyczącej Z. Szydłowskiej–Grabczyńskiej, Warszawa, 3 X 1970 r., k. 136–137; AIPN Ka, 014/926, t. 4, Pismo I zastępcy komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. SB w Częstochowie ppłk. W. Syjoty do zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach, Częstochowa, 10 XII 1970 r., k. 69–70.

⁹⁵ AIPN, 0364/10, t. 7, Uzupełnienie planu operacyjnych przedsięwzięć do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław 15 VIII 1970 r., k. 33; ibidem, t. 7, Plan dalszych przedsięwzięć operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 30 XI 1970 r., k. 140–141.

⁹⁶ Na przykład w meldunkach SB KW MO we Wrocławiu natrafiono tylko na jedną krótką wzmiankę dotyczącą ustalania na terenie woj. wrocławskiego organizatorów obozów duszpasterstwa akademickiego (AIPN, 0364/10, t. 7, Meldunek dot. postępów w sprawie kryptonim „Fala”, Wrocław, 17 IX 1970 r., k. 76).

⁹⁷ AIPN, 0364/10, t. 5, Plan dalszych czynności operacyjnych do SOR kryptonim „Fala”, Kraków, 6 XI 1970 r., k. 172–173.

⁹⁸ AIPN, 0364/10, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania świadka H. Urbańczyk, Katowice, 27 XI 1970 r., k. 145–146; ibidem, t. 3, Plan czynności operacyjno–śledczych do SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 7 XII 1970 r., k. 160, 163.

⁹⁹ AIPN Ka, 014/926, t. 4, Plan operacyjnych przedsięwzięć Grupy I Wydziału IV do sprawy kryptonim „Fala”, b.d., b.m., k. 140; ibidem, t. 4, Sprawozdanie z wykonanych przedsięwzięć do sprawy kryptonim „Fala” przez Grupę I Wydziału IV KW MO w Katowicach, Katowice, 12 II 1971 r., k. 138–139.

rektora Departamentu III płk Karol Pawłowicz w szyfrogramie rozesłanym do wszystkich komend wojewódzkich oraz KS MO w Warszawie i KM MO w Łodzi nakazał zastosowanie zwiększonych środków ostrożności¹⁰⁰. We Wrocławiu 7 i 8 listopada wysłano na miasto wzmocnione patrole milicyjne, zorganizowano też zasadzki w miejscach, z których w lipcu wysłano „Odezwę”¹⁰¹.

Sprawdzeniu poddano również szereg osób nie angażujących się w tym czasie w żadną działalność opozycyjną. Ustalono m.in., iż 10 adresów, na które wysłano „Odezwę”, pochodziło z tygodnika „Rzemieślnik” — specjalistycznego pisma rozprowadzanego wyłącznie w drodze prenumeraty¹⁰². Postanowiono więc dokonać sprawdzenia prenumeratorów. Jednak ze względu na ich liczbę (np. w Katowicach wynosiła ok. 5 tys.) musiano odstąpić od sprawdzenia wszystkich¹⁰³.

Do podejrzanych zaliczono również osoby zatrudnione w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym. Ustalono, iż z 16 egzemplarzy „Odezwy” wysłanych do oddziałów PTE w całym kraju, w ośmiu przypadkach wysłano ulotki na adresy nieaktualne lub nie figurujące w książkach telefonicznych. W związku z tym nakazano sprawdzenie byłych i aktualnych pracowników Zarządu Głównego PTE oraz oddziałów wojewódzkich w Kielcach, Krakowie, Katowicach, Łodzi, Opolu, Wrocławiu i Warszawie¹⁰⁴.

Te wszystkie wymienione wyżej, a także i inne działania, podjęte od chwili założenia sprawy kryptonim „Fala”, nie przyniosły żadnych rezultatów. SB nie uzyskała jakiegokolwiek informacji mogącej naprowadzić ją na autora i kolporterów „Odezwy”. Zarówno Malczewski, jak i jego koledzy nie zaliczali się do żadnej grupy podejrzanych. Nikt z nich nie angażował się wcześniej w działalność opozycyjną. Także możliwość ich wykrycia była od samego początku bardzo niewielka, bez względu na ilość zaangażowanych ludzi i środków. Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż do sprawy „Fala” oprócz SB zaangażowano także wielu

¹⁰⁰ AIPN, 0364/10, t. 1, Szyfrogram nr 5230 zastępcy dyrektora Departamentu III MSW płk. K. Pawłowicza, Warszawa, 2 XI 1970 r., k. 93. W szyfrogramie jak i w innych dokumentach SB oczywiście posługiwano się nazwą „Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa”.

¹⁰¹ AIPN, 0364/10, t. 7, Meldunek dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 12 XI 1970 r., k. 117.

¹⁰² AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 30 IX 1970 r., k. 65–66; ibidem, t. 5, Notatka służbowa z rozmowy z naczelnym redaktorem i sekretarzem redakcji tygodnika „Rzemieślnik”, Warszawa, 29 IX 1970 r., k. 212–222; ibidem, t. 13, Notatka służbowa z analizy Tygodnika Samorządu Gospodarczego Rzemiosła „Rzemieślnik” od dnia 4 I 1970 r. do 26 VII 1970 r., Warszawa, 26 VIII 1970 r., k. 87–88.

¹⁰³ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie operacyjno–śledczej kryptonim „Fala”, Warszawa, 30 IX 1970 r., k. 67; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 18 XI 1970 r., k. 111–112; ibidem, t. 1, Informacja z realizacji czynności operacyjno–poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 25 XI 1970 r., k. 131.

¹⁰⁴ AIPN, 0224/238, t. 3, Notatka dot. analizy adresów oddziałów PTE, do których skierowano odezwy Konfederacji Narodowej, Warszawa, 11 IX 1970 r., k. 367–369; AIPN, 0364/10, t. 1, Notatka dot. odezwy Konfederacji Narodowej kierowanej na oddziały wojewódzkie PTE, Warszawa, 8 X 1970 r., k. 269–271; ibidem, t. 9, Pisma zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelników wydziałów III KW MO w Poznaniu i Zielonej Górze z 26 IX 1970 r., k. 133–134; ibidem, t. 14, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW płk. Z. Lewandowskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Opolu, Warszawa, 26 IX 1970 r., k. 66–67.

funkcjonariuszy milicji (między innymi zajmowali się ustalaniem właścicieli maszyn typu Underwood)¹⁰⁵.

29 III 1971 r. prokurator wojewódzki dla m.st. Warszawy umorzył śledztwo z powodu niewykrycia autora i kolporterów „Odezwy”. Co prawda SB w dalszym ciągu prowadziła poszukiwania¹⁰⁶, nic jednak nie wskazywało, że kiedykolwiek uda się trafić na ślad Malczewskiego i jego kolegów.

W kwietniu 1971 r. Wydział IV KW MO w Katowicach otrzymał informację od TW „Marian” (mógł też używać pseudonimu „Mateusz”), że egzemplarz „Odezwy” posiada były prokurator z Bielska-Białej, „pozostający w bliskim kontakcie z klerem katolickim”. Prawdopodobnie TW nie znał jego personaliów¹⁰⁷, jednak jeszcze w tym samym miesiącu ustalono, że był nim Janusz Malczewski¹⁰⁸. Sprawdzono również materiały ze sprawy „Studenci”. Uwagę zwróciły zawarte w nich informacje dotyczące planów zdobycia powielacza lub maszyny do pisania oraz kolportowania ulotek. Plany te były wymysłem SB, jednak w tej sytuacji czyniły podejrzenia wobec Malczewskiego dużo bardziej prawdopodobnymi¹⁰⁹.

Na początku poddano sprawdzeniu jego najbliższą rodzinę, a także kolegów inwigilowanych w sprawie „Studenci”¹¹⁰. W telefonach domowych ojca Malczewskiego oraz Stanisława Kielba założono podsłuchy¹¹¹. Zwrócono się również do Wydziału „T” KW MO w Katowicach

¹⁰⁵ AIPN, 0364/10, t. 1, Pismo zastępcy dyrektora Departamentu III MSW płk. K. Pawłowicza do dyrektora Biura Kryminalnego KG MO, Warszawa, 13 VIII 1970 r., k. 179.

¹⁰⁶ AIPN, 0224/238, t. 3, Meldunek o umorzeniu śledztwa, Warszawa, 30 III 1971 r., k. 249; AIPN Ka, 029/299, t. 1, Plan czynności śledczych do sprawy nr II 2 Ds. 33/71, Katowice, 2 XI 1971 r., k. 53.

¹⁰⁷ AIPN, 0364/10, t. 15, k. 13, Kronika SOR „Fala”, b.d., b.m.; ibidem, t. 15, Informacja na temat J. Malczewskiego oraz innych osób podejrzanych o kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego” opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cybę, Katowice, 10 V 1971 r., k. 18. Nie można ustalić personaliów TW „Marian”. W odnalezionych aktach nie ma odpisu ani też wyciągu z ww. informacji, nie jest również znany numer rejestracyjny TW. TW „Marian” w rzeczywistości mógł mieć pseudonim „Mateusz”, bądź też właśnie zmienił pseudonim. W aktach sprawy znajduje się wyciąg z doniesienia TW „Mateusz” z 11 V 1971 r., podpisany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Katowicach. Z jego treści wynika, iż TW „Mateusz” składał już wcześniej doniesienie na Malczewskiego (AIPN Ka, 014/926, t. 2, k. 51). W wykazie TW i kontaktów operacyjnych wykorzystywanych w SOR „Fala” wymieniono jedynie TW „Marian” (AIPN, 0364/10, t. 15, k. 8). Także Tadeusz Kosowski podał, iż ww. TW miał pseudonim „Marian” (T. Kosowski, op. cit., s. 28). Można z tego wywnioskować, iż TW w rzeczywistości mógł mieć inny pseudonim. Kosowski w swojej pracy zmienił imię i nazwisko Malczewskiego (występuje jako Jan Bolesław Malec), a także jego wszystkich kolegów. Najprawdopodobniej więc mógł także podać nieprawdziwy lub nieaktualny pseudonim TW.

¹⁰⁸ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Szyfrogram naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach ppłk. H. Sikory, k. 29; ibidem t. 2, Informacja na temat J. Malczewskiego, Katowice, 30 IV 1970 r., k. 25–27.

¹⁰⁹ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Notatka na temat J. Malczewskiego opracowana przez kpt. Z. Krasę z Wydziału III KW MO w Katowicach, 2 V 1971 r., k. 30.

¹¹⁰ AIPN, 0364/10, t. 15, Informacja zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cyby na temat J. Malczewskiego oraz innych osób podejrzanych o udział w kolportażu „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”, Katowice, 10 V 1971 r., k. 18–23; AIPN Ka, 014/926, t. 2, Notatka na temat J. Malczewskiego opracowana przez kpt. Z. Krasę z Wydziału III KW MO w Katowicach, 2 V 1971 r., k. 30–33; ibidem, t. 2, Szyfrogram nr 1143 naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach ppłk. H. Sikory do Biura „C” MSW, Katowice, 2 V 1971 r., k. 34; ibidem, t. 2, Notatka dot. S. Kielba, Katowice, 5 V 1971 r., k. 45; ibidem, t. 2, Notatka dot. J. Kokota, Katowice, 10 V 1971 r., k. 47.

¹¹¹ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Wniosek o założenie podsłuchu w prywatnym telefonie R. Malczewskiego,

z prośbą o rozpoznanie możliwości założenia w mieszkaniu Malczewskiego podsłuchu pokojowego oraz przeprowadzenia tajnego przeszukania¹¹². Według jednego z dokumentów SB zdobyła drogą operacyjną 3 ślady linii papilarnych Malczewskiego, które przekazano do Zakładu Kryminalistyki KG MO¹¹³. Nie jest jednak znana żadna informacja dotycząca wyników przeprowadzonego porównania.

Rozpoczęto również ustalanie znajomych Malczewskiego z okresu studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego (1958–1964). Ośmiu z nich posiadających zdaniem SB „predyspozycje do udziału w nielegalnej organizacji politycznej” poddano dalszemu sprawdzeniu¹¹⁴. W rzeczywistości żaden z nich nie miał nic wspólnego z kolportowaniem „Odezwy”. Wśród wytypowanych zabrakło Władysława Olka, Jerzego Składowskiego i Jerzego Wrońskiego, którzy studiowali na Wydziale Prawa UW w tym samym czasie co Malczewski¹¹⁵.

9 lipca wiceminister płk Henryk Słabczyk zatwierdził wniosek o założenie podsłuchu pokojowego w mieszkaniu Malczewskiego. Nie udało się ustalić, kiedy założono u niego podsłuch, najprawdopodobniej miało to miejsce jeszcze przed jego aresztowaniem. Według jednego z dokumentów SB miała uzyskać dzięki temu wiele istotnych informacji¹¹⁶. Od 17 do 28 sierpnia oraz 30 września i 1 października Wydział „B” KW MO w Katowicach prowadził obserwację Malczewskiego¹¹⁷. 18 września zatwierdzono wniosek o założenie podsłuchu w telefonie w miejscu pracy Malczewskiego¹¹⁸.

Katowice, 3 V 1971 r., k. 39; ibidem, t. 2, k. 94, Wniosek o założenie podsłuchu telefonicznego w telefonie domowym S. Kielba, Katowice, 29 V 1971 r.

¹¹² AIPN Ka, 014/926, t. 2, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cyby do naczelnika Wydziału „T” KW MO w Katowicach, Katowice, 4 V 1971 r., k. 40.

¹¹³ AIPN, 0364/10, t. 1, Raport z pobytu służbowego w Wydziale III KW MO w Katowicach, Warszawa, 22 VI 1971 r., k. 157.

¹¹⁴ AIPN, 0364/10, t. 1, Notatka służbowa dot. ustalonych kontaktów J. B. Malczewskiego z okresu jego pobytu we Wrocławiu w latach 1958–1963 zasługujących na aktywne rozpracowanie w sprawie „Fala”, Warszawa, 10 VI 1971 r., k. 147–151; ibidem, t. 7, Notatka informacyjna dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 24 V 1971 r., k. 193–197; ibidem, t. 7, Notatka informacyjna dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, czerwiec 1971 r., k. 211–217; ibidem, t. 7, Notatka informacyjna dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 14 VII 1971 r., k. 230–235; ibidem, t. 7, Plan dalszych przedsięwzięć operacyjnych w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 9 VII 1971 r., k. 236–243; ibidem, t. 7, Notatka informacyjna dot. postępów w SOR kryptonim „Fala”, Wrocław, 11 VIII 1971 r., k. 259–260; ibidem, t. 10, Pismo naczelnika Wydziału Daktyloskopii i innych środków identyfikacji osób ZK KG MO ppłk. D. Raczyńskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Warszawa, 21 VII 1971 r., k. 180.

¹¹⁵ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Plan czynności operacyjnych do wykonania na terenie Wrocławia do SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 10 XII 1971 r., k. 291–293.

¹¹⁶ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Wniosek w sprawie instalacji i eksploatacji PP, Katowice, 2 VII 1971 r., k. 171–173; ibidem, t. 2, Wniosek o przedłużeniu eksploatacji PP w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 29 XI 1971 r., k. 249–250.

¹¹⁷ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Zadanie na prowadzenie obserwacji J. Malczewskiego, Katowice, 14 VIII 1971 r., k. 196; ibidem, t. 2, Komunikaty z obserwacji J. Malczewskiego w dniach 18–21 VIII i 24–28 VIII 1971 r., k. 197–200, 209–213; ibidem, t. 2, Komunikaty z obserwacji J. Malczewskiego w dniach 31 IX i 1 X 1971 r., k. 227–228. Nie wiadomo, czy obserwację prowadzono także w innych dniach.

¹¹⁸ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Wniosek o założenie podsłuchu w telefonie służbowym J. Malczewskiego, Katowice, 18 IX 1971 r., k. 219.

Prowadzona od maja 1971 r. inwigilacja nie potwierdziła informacji TW „Mariana” („Mateusza”). Powodów było kilka. Przypuszczalnie TW nie znał osobiście Malczewskiego, musiał się zetknąć z nim przez przypadek. Prawdopodobnie nie miał też możliwości „dotarcia” do niego i zdobycia ulotki. Obserwacja Malczewskiego, podsłuchy telefoniczne, kontrola korespondencji itp. nie dostarczyły SB spodziewanych informacji. Prócz tego Malczewski — jak sam stwierdził w relacji — zdawał sobie sprawę z grożących jemu oraz jego kolegom konsekwencji i dlatego starał się zachować dużą ostrożność. O jego działalności wiedziało bardzo niewiele, przypuszczalnie krąg wtajemniczonych był ograniczony do zaledwie kilkunastu osób. Na dodatek SB uzyskała pierwszą informację na jego temat w momencie, kiedy już od dłuższego czasu nie kolportował ulotek. Dlatego też zdecydowano się na przeprowadzenie 20 X 1971 r. przeszukania w jego mieszkaniu¹¹⁹.

Od momentu założenia SOR „Fala” (28 VII 1971 r.) prowadzono bardzo intensywne poszukiwania. Liczba przechwyconych egzemplarzy „Odezwy”, jak na ówczesne warunki znaczna, mogła sugerować, że kolportowała ją większa grupa opozycyjna. To błędne założenie zaciążyło później na działaniach SB. Z upływem czasu zaczynały one nabierać coraz bardziej chaotycznego charakteru¹²⁰. Nie ustrzeżono się też innych błędów. Jednym z nich było ustalenie, że autorzy i kolporterzy „Odezwy” pochodzą z Krakowa¹²¹. Z uwagi na fakt, że zarówno Malczewski, jak i jego koledzy nigdy wcześniej nie zajmowali się kolportowaniem ulotek, automatycznie eliminowało to ich z typowanych przez SB kolejnych kręgów podejrzanych. Na dodatek Malczewski przygotował całą akcję bardzo starannie, ograniczając w znacznym stopniu niebezpieczeństwo wpadki. Trzeba też przyznać, że w pewnych sytuacjach sprzyjało mu szczęście, jak np. podczas rozrzucania ulotek w Krakowie i Warszawie. Ale na dobrą sprawę SB mogła wpaść na jego trop tylko dzięki nieszczęśliwemu zbiegowi okoliczności.

IV. Śledztwo

20 X 1971 r. przeprowadzono przeszukanie w mieszkaniu Malczewskiego. Nie znaleziono żadnego egzemplarza „Odezwy”. Okazało się natomiast, że przechowywał u siebie dokumenty dotyczące głośnego napadu na bank 22 XII 1964 r. w Warszawie na ul. Jasnej 1. Wyniósł je bez wiedzy swoich przełożonych przed odejściem z pracy w KW MO w Opolu w 1966 r. Część była opatrzona nadrukiem „tajne”. Z tego powodu Malczewski został po przeszukaniu zatrzymany¹²². 22 października Prokuratura Wojewódzka w Katowicach wyda-

¹¹⁹ AIPN Ka, 014/926, t. 2, Plan przeszukania pomieszczenia J. Malczewskiego — figuranta SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 20 X 1971 r., k. 230–231.

¹²⁰ Na przykład — na stronie 3 „Planu dalszych przedsięwzięć operacyjnych do SOR kryptonim «Fala»” KW MO we Wrocławiu z 30 XI 1970 r. jest stwierdzenie, że osoby inwigilowane w ramach SOR „Omega” (organizacja „Ruch”) nie miały związku z drukiem i rozprowadzaniem „Odezwy”. Jednakże w tym samym planie (s. 14) zalecono sprawdzenie, czy te osoby „nie mają związku ze sprawą «Fala»” (AIPN, 0364/10, t. 7, k. 126, 137). Innym przykładem chaosu w działaniach SB mogło być dwukrotne sprawdzenie odcisków linii papilarnych niektórych osób podejrzanych o kolportaż „Odezwy”. Podejrzewam, że mogło to mieć miejsce np. w wypadku Jana Krzysztofa Kelusa czy Mariana Barańskiego.

¹²¹ AIPN, 0364/10, t. 1, Informacja dot. realizacji dalszych czynności operacyjno-poszukiwawczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XI 1970 r., k. 98–100.

¹²² AIPN Ka, 029/299, t. 1, Postanowienie o wszczęciu dochodzenia w sprawie J. Malczewskiego, Katowice, 22 X 1971 r., k. 18; AIPN Ka, 4/27, t. 1, Protokół przeszukania mieszkania J. Malczewskiego,

ła postanowienie o tymczasowym aresztowaniu Malczewskiego pod zarzutem przechowywania bez zezwolenia tajnych dokumentów¹²³. Podczas przesłuchania Malczewski nie przyznał się do drukowania i kolportowania ulotek. Potwierdził tylko, iż przechowywał w swoim mieszkaniu dokumenty dotyczące napadu na bank na ul. Jasnej¹²⁴. Po zatrzymaniu pobrano od niego odciski palców, które przekazano do Zakładu Kryminalistyki KG MO. W wyniku przeprowadzonej ekspertyzy stwierdzono, iż na kilku egzemplarzach „Odezwy” znajdują się odciski palców Malczewskiego¹²⁵.

29 października został zatrzymany Władysław Olek¹²⁶. W trakcie pierwszych przesłuchań Olek przyznał się do udziału w kolportowaniu „Odezwy”, zeznał również, że Malczewski zademonstrował mu sposób powielania ulotek¹²⁷. 29 października uzupełniono wobec Malczewskiego zarzuty o „rozpowszechnianie przy pomocy druków fałszywych wiadomości o sytuacji polityczno-gospodarczej w Polsce”. Podczas przesłuchania 30 października Malczewski nie przyznał się do nowego zarzutu¹²⁸.

Dysponując konkretnymi dowodami, SB mogła poddać Malczewskiego bardzo intensywnemu i brutalnemu śledztwu. Szantażowano go nie tylko znacznie wyższym wyrokiem, do

Bielsko-Biała, 20 X 1970 r., k. 5; relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 29 I 2010 r. (w zbiorach autora).

¹²³ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Szyfrogram I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Katowicach ds. SB ppłk. S. Opitka dla dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice, 22 X 1971 r., k. 21; *ibidem*, t. 1, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu J. Malczewskiego, Katowice, 22 X 1971 r., k. 24; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Akt oskarżenia przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 21 IV 1972 r., k. 187; AIPN Ka, 4/27, t. 1, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów J. Malczewskiemu, Katowice, 22 X 1970 r., k. 12.

¹²⁴ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Katowicach ppłk. K. Janoszka o wszczęciu dochodzenia, przedstawieniu zarzutów i zastosowaniu tymczasowego aresztu wobec J. Malczewskiego, Katowice, 30 X 1971 r., k. 32; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 21 X 1971 r., k. 3–6; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 30 X 1971 r., k. 28; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 22 X 1971 r., k. 6–7.

¹²⁵ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Szyfrogram I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach ppłk. S. Opitka dla dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice, 22 X 1971 r., k. 21; *ibidem*, t. 1, Pismo naczelnika Wydziału II Departamentu III MSW ppłk. A. Muszyńskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach, Warszawa, 8 XI 1971 r., k. 82–84; AIPN, 0364/10, t. 15, Pismo naczelnika Wydziału Daktyloskopii i innych środków identyfikacji osób ZK KG MO ppłk. D. Raczyńskiego do naczelnika Wydziału II Departamentu III MSW ppłk. A. Muszyńskiego, Warszawa, 2 XI 1971 r., k. 156–157.

¹²⁶ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Szyfrogram I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Katowicach ds. SB ppłk. S. Opitka do dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice, 30 X 1971 r., k. 38; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów W. Olkowi, Katowice, 29 X 1971 r., k. 15; *ibidem*, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu W. Olka, Katowice, 30 X 1971 r., k. 18.

¹²⁷ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Katowicach ppłk. K. Janoszka, Katowice, 3 XI 1971 r., k. 59; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 2 XI 1971 r., k. 52–53; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 3 XI 1971 r., k. 66–72; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 4 XI 1971 r., k. 79–83; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 X 1970 r., k. 16–17; *ibidem*, t. 2, Informacja o wynikach śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu, Katowice, 3 XI 1971 r., k. 22.

¹²⁸ AIPN Ka, 221/96, t. 2, Postanowienie o uzupełnieniu zarzutów wobec J. Malczewskiego, Katowice, 29 X 1971 r., k. 12; *ibidem*, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 30 X 1971 r., k. 13–14.

15 lat więzienia (należało to do częstych praktyk), ale grożono mu m.in. odebraniem dzieci i umieszczeniem ich w domu dziecka¹²⁹. O bezwzględności śledczych wobec Malczewskiego z całą pewnością świadczą podjęte przez niego w areszcie trzy próby samobójcze¹³⁰, a także prowadzony od 28 kwietnia do 4 maja 1972 r. strajk głodowy¹³¹.

Nacisk, jakiemu go poddano, spowodował, że zdecydował się przyznać do autorstwa i kolportażu „Odezwy”, ujawnić niektóre osoby biorące udział w kolportażu, a także podać miejsca, gdzie przechowywano pozostałe ulotki. 5 XI 1971 r. podczas przesłuchania Malczewski po raz pierwszy przyznał się do wszystkich zarzutów¹³². W następnych dniach złożył zeznania na temat kolportażu „Odezwy” w lipcu i listopadzie 1970 r., wymienił nazwiska niektórych pomagających mu w tym kolegów oraz osób przechowujących pozostałe ulotki i sprzęt do powielania¹³³. Zeznał również na temat przygotowania wspólnie z Alfredem Ledwigiem i Stanisławem Kielbem nowej wersji ulotek¹³⁴.

10 listopada zatrzymano Kielba, a dwa dni później Jerzego Kokota, Jerzego Składowskiego, Bolesława Szymańskiego i Stefana Kostyszyna, wobec wszystkich zastosowano areszt¹³⁵. Niedługo później miały miejsce kolejne zatrzymania¹³⁶. W wyniku śledztwa SB

¹²⁹ List J. Malczewskiego z 29 I 2010 r. (w zbiorach autora).

¹³⁰ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział we Wrocławiu [AIPN Wr], 140/136, Pismo naczelnika Wojewódzkiego Zarządu Zakładów Karnych w Katowicach do Wydziału IV Karnego Sądu Powiatowego w Katowicach z 27 V 1972 r., k. 42; ibidem, Pismo naczelnika Wojewódzkiego Aresztu Śledczego w Katowicach do Prokuratury Wojewódzkiej w Katowicach z 27 XII 1971 r., k. 57; AIPN Ka, 221/96, t. 1, cz. 1, Pismo zastępcy naczelnika Wojewódzkiego Aresztu Śledczego w Katowicach do Wydziału II Prokuratury Wojewódzkiej w Katowicach z 18 II 1972 r., k. 120; list J. Malczewskiego z 29 I 2010 r. (w zbiorach autora).

¹³¹ AIPN Wr, 140/136, Meldunek o popełnieniu przekroczenia, Katowice, 28 IV 1972 r., k. 60; ibidem, Meldunek o popełnieniu przekroczenia, Katowice, 5 V 1972 r., k. 61; ibidem, Pismo zastępcy naczelnika Wojewódzkiego Aresztu Śledczego w Katowicach do Wydziału IV Karnego Sądu Powiatowego w Katowicach dot. protestu głodowego prowadzonego przez J. Malczewskiego, 12 V 1972 r., k. 62.

¹³² AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 21 X 1971 r., k. 5; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 23 X 1970 r., k. 8–9; ibidem, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 28 X 1971 r., k. 36–37; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 30 X 1971 r., k. 38–39; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 2 XI 1971 r., k. 44; ibidem, t. 2, Notatka służbowa sporządzona przez por. M. Ciesarzyka, Katowice, 5 XI 1971 r., k. 84; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Informacja o wynikach śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu, Katowice, 3 XI 1971 r., k. 22; list J. Malczewskiego z 29 I 2010 r. (w zbiorach autora).

¹³³ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Katowicach ds. SB pplk. S. Opitka do dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice 8 XI 1971 r., k. 60–63; ibidem, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 6 XI 1971 r., k. 103–109; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Informacja o aktualnym stanie śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym dla prokuratora wojewódzkiego, Katowice, 8 XI 1971 r., k. 33–34.

¹³⁴ AIPN Ka, 029/299, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 7 XI 1971 r., k. 144–145; AIPN Ka, 221/96, t. 2, Informacja o aktualnym stanie śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym dla prokuratora wojewódzkiego, Katowice, 8 XI 1971 r., k. 33–34.

¹³⁵ AIPN Ka, 221/96, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu S. Kielba, Katowice, 10 XI 1971 r., k. 44; ibidem, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu J. Kokota, Katowice, 13 XI 1971 r., k. 57; ibidem, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu J. Składowskiego, Katowice, 13 XI 1971 r., k. 63; ibidem, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu S. Kostyszyna, Katowice, 13 XI 1971 r., k. 65; ibidem, t. 2, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu B. Szymańskiego, Katowice, 13 XI 1971 r., k. 71.

¹³⁶ 24 listopada zatrzymano Ledwiga i Jerzego Wrońskiego (AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek o przed-

udało się zidentyfikować większość osób zaangażowanych w kolportowanie „Odezwy”. Nie ustalono tożsamości osób rozrzucających ulotki w nocy z 13 na 14 listopada w okolicach kopalni „Wieczorek” w Szopienicach (nikogo z nich Malczewski nie znał) ani też dwóch innych kolegów Malczewskiego, którym przekazał „Odezwę” do kolportażu. Ustalono natomiast osoby, które otrzymały na przechowanie pozostałe ulotki i sprzęt do ich powielania, a także pomagające przy produkcji ulotek z pełną wersją „Odezwy”, oraz część osób nie zaangażowanych w kolportaż, które wiedziały jednak o działalności Malczewskiego¹³⁷.

W śledztwie zamierzano położyć nacisk na udowodnienie, że działalność Malczewskiego „nosi w sobie znamiona nielegalnej organizacji”. Planowano przesłuchać pod tym kątem Malczewskiego, Ledwiga, Olka i Wrońskiego — wszyscy brali udział w spotkaniu 10 X 1971 r.¹³⁸ Według zeznań Olka i Wrońskiego podczas tego spotkania Malczewski miał proponować utworzenie Rady Naczelnej Konfederacji Narodowej, jednak zdecydowano się poczekać do VI Zjazdu PZPR¹³⁹. On sam kategorycznie temu zaprzeczył, twierdząc, że nigdy nie miał zamiaru powoływać organizacji, a podpisana pod ulotką Rada Naczelna KN była fikcją. Z jego zeznań oraz z zeznań Ledwiga nie wynika, iż dyskutowano wówczas nad powołaniem organizacji¹⁴⁰. Należy sądzić, że wzmianki dotyczące zamiarów utworzenia organizacji zosta-

stawieniu zarzutów i zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec A. Ledwiga i J. Wrońskiego, Katowice, 29 XI 1971 r., k. 159–160), 4 I 1972 r. Bogusława Małotę i Romana Kacałę (AIPN Ka, 221/96, t. 2, Postanowienie o oddaniu pod dozór MO R. Kacały, Katowice, 6 I 1972 r., k. 158; ibidem, t. 2, Postanowienie o oddaniu pod dozór MO B. Małoty, Katowice, 6 I 1972 r., k. 159), zaś 3 lutego przedstawiono zarzuty Henrykowi Jabłońskiemu (AIPN Ka, 221/96, t. 2, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów H. Jabłońskiemu, Katowice, 3 II 1972 r., k. 169).

¹³⁷ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Plan dalszych czynności śledczych do sprawy nr II Ds. 33/71 przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 8 XII 1971 r., k. 189–203; ibidem, t. 1, Notatka informacyjna dot. SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 3 II 1972 r., k. 227–228; ibidem, t. 1, Notatka dot. wyników śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym podejrzanym o działalność przeciwko porządkowi publicznemu oraz wnioski, Katowice, luty 1972 r., k. 232–238; AIPN, 0364/10, t. 15, Meldunek dot. realizacji i wyników śledztwa w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 20 XII 1971 r., k. 70–85; relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

¹³⁸ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Plan dalszych czynności śledczych do sprawy nr II 2 Ds. 33/71 przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 8 XII 1971 r., k. 199–201, 204–207.

¹³⁹ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Notatka informacyjna w sprawie J. Malczewskiego i innych, Katowice, 16 XII 1971 r., k. 209; ibidem, t. 1, Notatka informacyjna dot. SOR kryptonim „Fala”, Katowice, 27 XII 1971 r., k. 210; ibidem, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 17 XI 1971 r., k. 144–145; ibidem, t. 4, Notatka urzędowa z przeprowadzonej rozmowy z J. Wrońskim na temat jego współpracy z J. Malczewskim, Katowice, 21 XI 1971 r., k. 35–37; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 25 XI 1971 r., k. 39–40; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 XI 1971 r., k. 88–90; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 2 XII 1971 r., k. 110–111; AIPN, 0364/10, t. 15, Meldunek dot. realizacji i wyników śledztwa w sprawie kryptonim „Fala”, Katowice, 20 XII 1971 r., k. 83–84.

¹⁴⁰ AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 15 XI 1971 r., k. 89–90; ibidem, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 17 XI 1971 r., k. 150–152; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 25 XI 1971 r., k. 44–46; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 1 XII 1971 r., k. 99–100; ibidem, t. 4, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 8 XII 1971 r., k. 144–146; ibidem, t. 5, „Oświadczenie dotyczące moich kontaktów i działalności z Malczewskim Januszem” napisane przez A. Ledwiga, Katowice, 11 I 1972 r., k. 166–168; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania A. Ledwiga z 22 I 1972 r., k. 186–187; ibidem, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 260–262; AIPN Ka 014/926, t. 5,

ły dopisane przez śledczych przy sporządzaniu protokołów. Malczewski zaprzeczył również, iż planowano kolportowanie „Odezwy” na wiosnę 1972 r.¹⁴¹, co wynikało o z zeznań Olka¹⁴². Zdaniem Malczewskiego SB preparowała dowody dotyczące dalszego rozpowszechniania ulotek, a także utworzenia tajnej organizacji, czego konsekwencją mogło być skazanie jego i kolegów na znacznie wyższe kary¹⁴³.

V. Procesy

Śledztwo zamknięto 13 IV 1972 r.¹⁴⁴ Ostatecznie zdecydowano się wytoczyć proces wszystkim zaangażowanym w produkcję i kolportaż ulotek z wyjątkiem Henryka Jabłońskiego (śledztwo przeciwko niemu umorzono). Jeszcze przed zamknięciem śledztwa Malczewski, Ledwig, Wroński, Składowski, Kostyszyn, Kacała i Małota zostali usunięci z PZPR¹⁴⁵. Wśród oskarżonych znalazł się także Wroński, który co prawda nie uczestniczył w kolportażu ani produkcji ulotek, brał jednak udział w spotkaniu 10 X 1970 r. Początkowo miał być sądzony za „udział w związku mającym przestępstwo”. Ponieważ uznano za niecelowe postawienie tego samego zarzutu Malczewskiemu, Ledwigowi i Olkowi, wystąpiono o zmianę dotychczasowego zarzutu w stosunku do Wrońskiego¹⁴⁶.

Proces rozpoczął się 1 VIII 1972 r. przed Sądem Powiatowym w Katowicach. Obok Malczewskiego na ławie oskarżonych znaleźli się: Ledwig, Kiełb, Olek, Składowski, Szymański, Małota, Kacała, Kokot, Kostyszyn i Wroński¹⁴⁷. Najwięcej zarzutów postawiono

k. 161, Oświadczenie podejrzanego J. Malczewskiego do akt sprawy karnej, Katowice, 18 XI 1971 r. Także w zeznaniach Olka i Wrońskiego z marca 1972 r. dotyczących spotkania 10 X 1971 r. brak jest wzmianek, iż rozmawiali wówczas o utworzeniu tajnej organizacji (AIPN Ka, 029/299, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 236–237; *ibidem*, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Wrońskiego z 30 III 1972 r., k. 240–241).

¹⁴¹ Relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 23 VII 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁴² AIPN Ka, 029/299, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 17 XI 1971 r., k. 145; *ibidem*, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania W. Olka z 29 III 1972 r., k. 237.

¹⁴³ Relacja z 2009 r. i listy z 21 X 2009 r. i 29 I 2010 r. J. Malczewskiego (w zbiorach autora).

¹⁴⁴ AIPN Ka, 221/96, t. 1, cz. 1, Postanowienie o zamknięciu śledztwa w sprawie przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 13 IV 1972 r., k. 280.

¹⁴⁵ AIPN Ka, 221/96, t. 1, cz. 1, Postanowienie o częściowym umorzeniu śledztwa przeciwko H. Jabłońskiemu, Katowice, 1 IV 1972 r., k. 210–211; AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Katowicach ppłk. K. Janoszka dla naczelnika Wydziału Inspekcji Biura Śledczego MSW, Katowice, 21 III 1972 r., k. 240–242; *ibidem*, t. 2, Pismo I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach płk. S. Opitka do I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Opolu, Katowice, 23 XI 1971 r., k. 449; *ibidem*, t. 5, Meldunek zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach płk. J. Bobonia dla dyrektora Departamentu III MSW, Katowice, 1972 r., k. 227–229 (na dokumencie znajduje się odrębna adnotacja o treści: egz. dla Wydz[iału] Śledczego, 21 III [19]72); AIPN Ka, 014/926, t. 2, Notatka służbowa z posiedzenia Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej w Katowicach w dniu 26 I 1972 r., k. 465.

¹⁴⁶ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek o zmianie postanowienia o przedstawieniu zarzutów i zakończeniu postępowania przygotowawczego, Katowice, 8 IV 1972 r., k. 244; *ibidem*, t. 5, Postanowienie o zmianie zarzutów przedstawionych J. Wrońskiemu, Katowice, 30 III 1972 r., k. 238.

¹⁴⁷ AIPN Ka, 221/96, t. 2, Akt oskarżenia przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 21 IV 1972 r., k. 182; *ibidem*, t. 1, Szyfrogram I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach ppłk. S. Opitka do dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice, 1 VIII 1972 r., k. 258.

Malczewskiemu — sporządzenie i kolportowanie „antypaństwowych” ulotek oraz przechowywanie w mieszkaniu bez zezwolenia tajnych dokumentów. Ledwig i Kielb odpowiadali za sporządzanie ulotek „w celu rozpowszechniania”, zaś Olek, Szymański, Składowski, Małota, Kacała, Kokot i Kostyszyn za kolportaż ulotek¹⁴⁸. Natomiast Wrońskiemu postawiono ostatecznie zarzut „udzielenia pomocnictwa w celu rozpowszechniania ulotek zawierających w swej treści fałszywe wiadomości”¹⁴⁹.

W końcowym wystąpieniu wiceprokurator Edmund Nakonieczny zażądał skazania Malczewskiego na 4 lata pozbawienia wolności, Ledwiga, Kielba, Olka, Wrońskiego i Składowskiego na 3 lata, zaś Szymańskiego, Małotę, Kacałę, Kokota i Kostyszyna na 2 lata¹⁵⁰. Sąd uwzględnił większość żądań prokuratora. Wyrokiem z 1 IX 1972 r. skazano Malczewskiego na 3 lata i 6 miesięcy więzienia, Ledwiga, Kielba, Olka i Składowskiego na 2 lata i 6 miesięcy, Szymańskiego, Małotę, Kacałę, Kokota i Wrońskiego na 1 rok i 6 miesięcy. Uniewinniono natomiast Kostyszyna¹⁵¹.

Rozprawa rewizyjna rozpoczęła się 12 XII 1972 r. przed Sądem Wojewódzkim w Katowicach (od wyroku odwołali się wszyscy skazani z wyjątkiem Wrońskiego). W wyroku z 15 grudnia Malczewskiemu zmniejszono karę do 3 lat więzienia, a Ledwigowi, Kielbowi, Olkowi i Składowskiemu do 1 roku i 6 miesięcy. Wykonanie kar wymierzonych Szymańskiemu, Małocie, Kokotowi i Kacale zawieszono na 3 lata. Sąd uniewinnił przy tym Malczewskiego od zarzutu przechowywania dokumentów objętych tajemnicą państwową¹⁵².

VI. Po procesach

Malczewski, Ledwig, Olek, Kielb, Wroński i Składowski zostali osadzeni w zakładzie karnym w Strzelcach Opolskich¹⁵³. Przebywali już tam skazani w procesach „Ruchu” Marian Gołębiowski, Benedykt Czuma, Emil Morgiewicz i Janusz Krzyżewski (nie mylić z wymienionym wcześniej członkiem LND o takim samym imieniu i nazwisku). Według materiałów

¹⁴⁸ AIPN Ka, 221/96, t. 2, Akt oskarżenia przeciwko J. Malczewskiemu i innym, Katowice, 21 IV 1972 r., k. 182–186.

¹⁴⁹ Ibidem, k. 186; AIPN Ka, 029/299, t. 1, Meldunek o zmianie postanowienia o przedstawieniu zarzutów i zakończeniu postępowania przygotowawczego, Katowice, 8 IV 1972 r., k. 244; ibidem, t. 5, Postanowienie o zmianie przedstawionych zarzutów przedstawionych J. Wrońskiemu, Katowice, 30 III 1972 r., k. 238.

¹⁵⁰ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Szyfrogram I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach ppłk. S. Opitka do dyrektorów Gabinetu Ministra, Biura Śledczego i Departamentu III MSW, Katowice, 1 IX 1972 r., k. 265.

¹⁵¹ AIPN Ka, 029/299, t. 1, Wyrok Sądu Powiatowego w Katowicach z dnia 1 IX 1972 r., k. 272–277.

¹⁵² AIPN Ka, 221/96, t. 1, cz. 1, Odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 15 XII 1972 r., k. 29–35; ibidem, t. 1, cz. 1, Notatka służbowa wiceprokuratora Prokuratury Wojewódzkiej H. Moisy, Katowice, 16 XII 1972 r., k. 99.

¹⁵³ AIPN Ka, 221/96, t. 1, cz. 1, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich J. Malczewskiego, Katowice, 10 I 1973 r., k. 73; ibidem, t. 1, cz. 1, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich W. Olka, Katowice, 10 I 1973 r., k. 79; ibidem, t. 1, cz. 1, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich S. Kielba, Katowice, 10 I 1971 r., k. 79; ibidem, t. 1, cz. 1, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich J. Składowskiego, Katowice, 10 I 1973 r., k. 89; ibidem, t. 1, cz. 1, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich A. Ledwiga, Katowice, 10 I 1973 r., k. 94; ibidem, t. 1, cz. 2, Nakaz przyjęcia do odbycia kary w ZK w Strzelcach Opolskich J. Wrońskiego, Katowice, 8 XI 1972 r., k. 6.

SB Gołębiewski miał być głównym inspiratorem utworzenia w więzieniu tajnej organizacji, do której miało należeć bądź wiedzieć o jej istnieniu kilku innych więźniów, wśród nich także Malczewski i Czuma. Organizacja przygotowywała bunt we więzieniu, który miał wybuchnąć 22 VII 1974 r., w wypadku gdyby nie została ogłoszona amnestia¹⁵⁴. Zdaniem Czumy była to prowokacja ze strony ochrony, w rzeczywistości żadna organizacja na terenie więzienia nie istniała. Po amnestii w lipcu 1969 r. wybuchł we więzieniu w Strzelcach Opolskich bunt, albowiem amnestia nie objęła żadnego z przetrzymywanych tam więźniów. Obawiając się powtórzenia sytuacji, postanowiono odizolować niektórych cieszących się autorytetem więźniów¹⁵⁵.

27 IX 1973 r. Malczewskiego osadzono w izolatce¹⁵⁶. Takie same represje zastosowano wobec pozostałych więźniów, związanych z rzekomą organizacją, w tym także wobec Czumy. Natomiast Gołębiewski został przeniesiony do więzienia śledczego w Opolu¹⁵⁷. W izolatkach wszyscy przebywali około 40 dni, po czym zostali przeniesieni do dwóch zbiorowych cel. Czuma trafił wówczas do jednej celi z Malczewskim¹⁵⁸.

Malczewski został warunkowo zwolniony 4 III 1974 r. — po 2,5 rocznym pobycie w więzieniu¹⁵⁹. Jeszcze w trakcie odbywania kary podjął decyzję, że nie będzie się więcej angażował w żadną działalność polityczną¹⁶⁰. Jednak niedługo po odzyskaniu wolności ponownie zainteresowała się nim SB. Podejrzewano go o udział w kolportażu ulotek zatytułowanych „Program Polski Walczącej” (kilkaset egzemplarzy rozkolportowano w styczniu 1975 r. w Krakowie, Łodzi i Warszawie). W lutym 1975 r. Wydział III KW MO w Katowicach założył na niego sprawę operacyjnego sprawdzenia (SOS), prowadzoną do lipca 1976 r.¹⁶¹

¹⁵⁴ AIPN, 01222/2582 mf, Relacja z rozpracowania operacyjnego skazanego H. Kłobukowskiego i związanej z nim nielegalnej organizacji — sprawa kryptonim „Świerszcz”, Strzelce Opolskie, 22 IX 1973 r., b.p.; ibidem, Notatka służbowa dotycząca tajnej organizacji istniejącej rzekomo w ZK w Strzelcach Opolskich, Opole, 8 X 1973 r., b.p.; ibidem, Pismo naczelnika Zakładu Karnego nr 1 w Strzelcach Opolskich do naczelnika Wydziału II Departamentu III MSW, Strzelce Opolskie, 27 XI 1973 r., b.p.; ibidem, Notatka starszego inspektora Wydziału II Departamentu III MSW płk. T. Krawczyka, Warszawa, 10 XII 1973 r., b.p.; AIPN, 0256/132, t. 1, Informacja dot. aktualnej sytuacji w środowisku b. członków nielegalnego związku „Ruch”, Warszawa, 8 III 1974 r., k. 2–3; ibidem, t. 1, Plan operacyjnych przedsięwzięć w sprawie kryptonim „Omega”, Warszawa, 8 II 1975 r., k. 8.

¹⁵⁵ Relacja B. Czumy z 1996 r. (w zbiorach Ośrodka „Karta”); list B. Czumy z 26 V 2010 r. (w zbiorach autora).

¹⁵⁶ AIPN Wr, 140/136, Arkusz kwalifikacyjny skazanego do grupy niebezpiecznych, Strzelce Opolskie, b.d., k. 1; ibidem, Decyzja naczelnika Zakładu Karnego nr 1 w Strzelcach Opolskich, 27 IX 1973 r., k. 2; ibidem, Karta informacyjna skazanego niebezpiecznego, b.d., b.m., k. 89.

¹⁵⁷ Relacja z 1996 r. i list B. Czumy z 26 V 2010 r. (w zbiorach autora); AIPN, 01222/2582, Notatka starszego inspektora Wydziału II Departamentu III MSW płk. T. Krawczyka, Warszawa, 10 XII 1973 r., b.p.

¹⁵⁸ List B. Czumy z 26 V 2010 r. (w zbiorach autora).

¹⁵⁹ AIPN Wr, 140/136, Nakaz warunkowego zwolnienia J. Malczewskiego, Opole, 2 III 1974 r., k. 29; ibidem, Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Opolu o warunkowym przedterminowym zwolnieniu, Opole, 28 II 1974 r., k. 30 (postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Opolu oraz nakaz zwolnienia Malczewskiego nadesłano do więzienia w Strzelcach Opolskich 4 III 1974 r.); relacja z 2009 r. i list J. Malczewskiego z 21 X 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁶⁰ Relacja J. Malczewskiego 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁶¹ AIPN Ka, 014/926, t. 7, Wniosek o wszczęcie SOS kryptonim „Bałwan”, Sosnowiec, 8 II 1975 r., k. 8; ibidem, t. 7, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO Katowicach mjr. A. Wrońskiego do I zastępcy komendanta miejskiego MO ds. SB w Katowicach, Katowice, 23 I 1975 r., k. 15; ibidem, t. 7, Meldunek operacyjny Naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach dotyczący zaniechania

Z tego samego powodu zamierzano objąć inwigilacją również Kielba, Kostyszyna, Kacalę¹⁶² oraz Ledwiga¹⁶³. Czy założono wówczas na nich sprawy — nie wiadomo. Dotychczas nie natrafiono na ślad żadnych dokumentów. Dwa lata później — 14 VII 1977 r. — Wydział III KS MO w Bielsku-Białej założył na Ledwiga SOS krypt. „Bolek”. Podejrzewano bowiem, iż mógł przystąpić do Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela¹⁶⁴. Ustalono, że Ledwig utrzymywał kontakty z poznanym we więzieniu w Strzelcach Opolskich Marianem Gołębiewskim¹⁶⁵. W trakcie inwigilacji nie zdobyto dowodów, iż Ledwig był zaangażowany w działalność opozycyjną i 12 V 1979 r. sprawę kryptonim „Bolek” zakończono¹⁶⁶. Tymczasem w rzeczywistości Ledwig został współpracownikiem KSS „KOR”. Chciał też namówić do współpracy z KSS „KOR” Malczewskiego, lecz ten, zgodnie z podjętym we więzieniu postanowieniem, odmówił¹⁶⁷.

Po wyjściu na wolność w kwietniu 1974 r. Ledwig bezskutecznie próbował powrócić do pracy w Studium Filmów Animowanych w Bielsku-Białej. W czerwcu 1976 r. wystąpił do sądu z pozwem o ochronę praw autorskich do postaci z serialu „Bolek i Lolek” oraz zapłatę odszkodowania¹⁶⁸. Kiedy w 1981 r. zdecydował się wyemigrować do RFN, dla uzyskania paszportu musiał zrzec się nie tylko praw autorskich, ale także i obywatelstwa polskiego¹⁶⁹.

W 1993 r. złożono do Sądu Najwyższego rewizję nadzwyczajną od wyroków Sądu Powiatowego w Katowicach z 1 IX 1972 r. oraz Sądu Wojewódzkiego w Katowicach z 12 XII 1972 r. Na rozprawie 19 VII 1994 r. wszyscy skazani zostali uniewinnieni¹⁷⁰.

prowadzenia SOS krypt. „Bałwan”, Katowice, 13 VII 1976 r., k. 52–53; *ibidem*, t. 7, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach do naczelnika Wydziału „C”, Katowice, 29 VII 1976 r., k. 55. Malczewski stwierdził w relacji, że był inwigilowany także w późniejszym okresie. Jednak poza aktami ww. sprawy nie odnaleziono żadnych innych dokumentów.

¹⁶² AIPN Ka, 014/926, t. 7, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. A. Wrońskiego do I zastępcy komendanta miejskiego MO ds. SB w Sosnowcu, Katowice, 23 I 1975 r., k. 15.

¹⁶³ AIPN Ka, 047/639, t. 1, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. A. Wrońskiego do I zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Bielsku-Białej, Katowice, 23 I 1975 r., k. 66.

¹⁶⁴ AIPN Ka, 047/629, t. 1, Meldunek operacyjny naczelnika Wydziału III KW MO w Bielsku-Białej z 14 VII 1977 r., k. 3; *ibidem*, t. 1, Plan przedsięwzięć operacyjnych do SOS „Bolek”, Bielsko-Biała, 11 VII 1977 r., k. 10–12; *ibidem*, t. 1, Plan przedsięwzięć operacyjnych do SOS kryptonim „Bolek”, Bielsko-Biała, 19 IX 1977 r., k. 13, 18.

¹⁶⁵ AIPN Ka, 047/629, t. 1, Meldunek operacyjny zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Bielsku-Białej mjr. J. Bębenka z dnia 28 XII 1978 r., k. 44; *ibidem*, t. 1, Notatka służbowa do SOS kryptonim „Bolek”, Bielsko-Biała, 14 VII 1978 r., k. 218.

¹⁶⁶ AIPN Ka, 047/639, t. 1, Informacja dla naczelnika Wydziału „C” KW MO w Bielsku-Białej dot. zaprzestania inwigilacji A. Ledwiga, b.m., 31 V 1979 r., k. 1; *ibidem*, t. 1, Meldunek operacyjny naczelnika Wydziału III KW MO w Bielsku-Białej z 12 V 1979 r., k. 50.

¹⁶⁷ Relacja J. Malczewskiego z 2009 r. (w zbiorach autora).

¹⁶⁸ AIPN Ka, 047/639, t. 1, Plan przedsięwzięć operacyjnych do SOS kryptonim „Bolek”, Bielsko-Biała, 19 IX 1977 r., k. 14–15; *ibidem*, t. 1, Meldunek operacyjny Wydziału III KW MO w Bielsku-Białej z 4 VIII 1977 r., k. 27–28; *ibidem*, t. 1, Odpis pozwu A. Ledwiga przeciwko W. Nehrebeckiemu złożonego do Sądu Wojewódzkiego w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała, 1 VI 1976 r., k. 88–91.

¹⁶⁹ W. Gadowski, *op. cit.*, s. 20.

¹⁷⁰ AIPN, 725/15, Rewizja nadzwyczajna prokuratora generalnego, (sygn. RN VI 632/1946/93; RN VI 630/149/93), Warszawa, 10 IX 1993 r.; wyrok Sądu Najwyższego z 19 VII 1994 r., sygn. akt III KRN 473/93 (poświadczoną kopię wyroku otrzymałem od p. Janusza Malczewskiego).

VII. Podsumowanie

Kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej” był najprawdopodobniej największą akcją ulotkową w 1970 r.¹⁷¹ Informacje na ten temat otrzymywał sam Władysław Gomułka¹⁷². W ręce SB mogło wpaść około 870 egzemplarzy „Odezwy”¹⁷³, przy czym w tym roku w całym kraju zarejestrowano (według notatki MSW z 23 VI 1971 r.)¹⁷⁴ 5021 ulotek. Pokazuje to wyraźnie, że możliwe było wówczas przeprowadzenie stosunkowo dużej akcji ulotkowej przy pomocy bardzo skromnych środków technicznych (brak powielacza) i z udziałem niewielkiej grupy osób.

Jednakże cała akcja, co zresztą przyznał w relacji sam Malczewski, nie wywołała spodziewanego przez niego efektu. Szczególnie chodzi tu o wysyłkę ulotek w lipcu 1970 r. Z 700 egzemplarzy (liczba przybliżona) w ręce SB trafiło około 620. Część przechwyciły jednostki SB kontrolujące korespondencję. Pozostałe zostały przekazane SB przez instytucje, na których adresy zostały nadane. Ówczesny kodeks postępowania karnego nakładał na instytucje państwowe obowiązek zawiadomiania SB lub milicji o każdej nadesłanej ulotce

¹⁷¹ Na przykład Tadeusz Kosowski w swoim opracowaniu napisał, iż „w ostatnich latach nie ujawniono grupy zajmującej się kolportażem antypaństwowych dokumentów na taką skalę” (T. Kosowski, op. cit., s. 44). Gwoli prawdy trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę, że więcej ulotek — około 4000 sztuk według dokumentów SB — rozkolportowała w czasie 2,5-letniej działalności wspomniana już wcześniej Armia Wyzwolenia.

¹⁷² Chodzi o wydawane przez Gabinet Ministra Spraw Wewnętrznych comiesięczne „Informacje dot. niektórych zagadnień sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej”, przekazywane Gomułce. W trzech numerach znajdują się informacje o kolportażu „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego” (AIPN, 1585/694, Informacja nr 7 (21) dot. niektórych zagadnień sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej (lipiec 1970 r.), Warszawa, 1 VIII 1970 r., b.p.; ibidem, Informacja nr 8 (22) dot. niektórych zagadnień sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej (sierpień 1970 r.), Warszawa, 1 IX 1970 r., b.p.; ibidem, Informacja nr 11 (25) dot. niektórych zagadnień sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej (listopad 1970 r.), Warszawa, 1 XII 1970 r., b.p.).

¹⁷³ Z ulotek rozesłanych w lipcu 1970 r. SB przechwyciła około 620 (AIPN, 0224/238, t. 1, Plan czynności operacyjno-sledczych w sprawie kryptonim „Fala”, Warszawa, 27 X 1970 r., k. 10; AIPN, 0364/10, t. 13, Plan czynności operacyjnych kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XII 1970 r., k. 211). Natomiast z rozrzuconych od 31 października do połowy listopada w ręce SB trafiło około 210 egzemplarzy. 1 listopada w Krakowie przechwycono 93 egzemplarze (AIPN, 0364/10, t. 5, Meldunek naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. J. Adamczyka dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Kraków, 4 XI 1970 r., k. 159–160). Następnego dnia na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie funkcjonariusze MO znaleźli 19 ulotek (AIPN, 0364/10, t. 13, Plan czynności operacyjnych kryptonim „Fala”, Warszawa, 12 XII 1970 r., k. 211). Z ulotek rozrzuconych w listopadzie w kilku miastach na Górnym Śląsku SB przechwyciła 96 egzemplarzy (AIPN, 0364/10, t. 3, Meldunek zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Katowicach mjr. S. Cyby dla naczelników Wydziału V Departamentu III MSW i Wydziału III KS MO w Warszawie, Katowice, 20 XI 1970 r., k. 136–138; AIPN Ka, 014/926, t. 1, Szyfrogram nr 2792 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach ppłk. J. Bobonia, Katowice, 28 XI 1970 r., k. 627), w tym 56 ulotek odnalezionych 14 listopada w Sosnowcu i przekazanych Komitetowi Zakładowemu PZPR kopalni „Milowice” (AIPN Ka, 014/926, t. 1, Meldunek zastępcy komendanta miejskiego MO w Sosnowcu ds. SB ppłk. J. Jasińskiego, Sosnowiec, 14 XI 1970 r., k. 510–511).

¹⁷⁴ AIPN, 0365/46, t. 1, Notatka dot. „wrogiej propagandy pisanej”, „aktów terroru”, wykrytych tajnych organizacji w 1970 r. i w I półroczu 1971 r. oraz ilości utraconej i odzyskanej broni przez MO i SB w latach 1965–1970, Warszawa, 23 VI 1971 r., k. 288.

i anonimie¹⁷⁵. Planując całą akcję, Malczewski prawdopodobnie mógł nie wziąć tego pod uwagę.

Większy oddźwięk mógł spowodować kolportaż „Odezwy” jesienią 1970 r. Z zeznań Malczewskiego wynika, że rozrzucono w sumie około 530–580 ulotek¹⁷⁶. Tym razem SB przechwycała ich znacznie mniej (z dokumentów wynika, że około 210 ulotek)¹⁷⁷, natomiast prawdopodobnie około 130–140 zniszczono¹⁷⁸. Do obiegu mogło zatem wówczas trafić od 190 do 240 ulotek, czyli dużo więcej niż w lipcu. Ale mimo wszystko efekt akcji musiał być niewielki. Stosunkowo dużo osób mogło widzieć ulotki w Krakowie, zostały bowiem rozrzucone bądź powieszono w centrum miasta. Do tego większość „Odezwy” (93 egz. na 150–200 rozrzuconych) patrole MO zebrały dopiero następnego dnia rano¹⁷⁹. W Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim rozmawiali o ulotkach ludzie, którzy przyszli tego dnia (1 listopada) na cmentarz, a także sprzedający znicze i kwiaty¹⁸⁰.

Nie ulega jednak wątpliwości, że mimo niepowodzenia całego przedsięwzięcia Janusz Malczewski dał dowód swojego patriotyzmu, za co zapłacił bardzo wysoką cenę. W tym czasie sporządzenie i kolportowanie ulotek zawierających sformułowania na temat komunistycznego reżimu i walki o niepodległość wymagało naprawdę wielkiej odwagi. Zdolni do tego byli nieliczni.

¹⁷⁵ S. Rząsa, M. Świątkowski, op. cit., s. 29–30.

¹⁷⁶ Z zeznań Malczewskiego wynika, iż w sumie rozkolportowano około 1230–1280 ulotek, z czego w lipcu rozesłano około 700 (AIPN Ka, 029/299, t. 5, Odpis protokołu przesłuchania J. Malczewskiego z 4 IV 1972 r., k. 259–260). W akcie oskarżenia oraz treści wyroku Sądu Powiatowego w Katowicach z 1 IX 1970 r. podano, iż jesienią 1970 r. rozrzucono około 580 ulotek (AIPN Ka, 029/299, t. 1, k. 246, 252, 272, 278).

¹⁷⁷ Patrz przypis 173.

¹⁷⁸ Malczewski przekazał do rozrzużenia „Odezwy” Kokotowi, Kacale (30–40 egz.) i Składowskiemu (ok. 50 egz.). Kacała spalił wszystkie ulotki w piecu (AIPN Ka, 029/299, t. 5, k. 48–49, 360). Natomiast Składowski część spalił w mieszkaniu, a pozostałe wyrzucił do kosza na śmieci (patrz przypis 42). Około 30 ulotek zostało spalonych przez sprzątaczkę na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (AIPN, 0224/238, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania świadka M. Leszczyńskiej, Warszawa, 18 XI 1970 r., k. 292–293), natomiast 12 ulotek spalił po znalezieniu mieszkańiec Pogorza (AIPN, 0364/10, t. 3, k. 136). Kilka ulotek spalili pracownicy kopalni „Wieczorek” w Szopienicach (AIPN, 0364/10, t. 3, Odpis protokołu przesłuchania świadka A. Stolarza z 7 XII 1970 r., k. 173–174).

¹⁷⁹ AIPN, 0364/10, t. 5, Szyfrogram nr 1048 zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Krakowie płk. S. Wałacha dla dyrektorów Gabinetu Ministra oraz Departamentu III MSW, Kraków, 1 XI 1970 r., k. 157; ibidem, t. 1, Meldunek naczelnika Wydziału III KW MO w Krakowie ppłk. J. Adamczyka dla naczelnika Wydziału V Departamentu III MSW, Kraków, 4 XI 1970 r., k. 159–160; AIPN Ka, 4/27, t. 2, Protokół przesłuchania świadka A. Hebby, Kraków, 5 XI 1970 r., k. 152–153.

¹⁸⁰ AIPN, 0224/238, t. 2, Odpis protokołu przesłuchania świadka M. Leszczyńskiej, Warszawa, 18 XI 1970 r., k. 293.

**Tekst ulotki zatytułowanej
„Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego”**

Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego

Rodacy ! Robotnicy ! Młodzieży !

Narzucony nam przemocą i kontrolowany przez ZSRR reżim komunistyczny doprowadził do sytuacji grożącej nieodwracalnym upadkiem Narodu. Pogarszające się stale warunki bytowe ludności, zanik kultury, brak podstawowych swobód obywatelskich — spowodowały zatrzymanie, a w niektórych dziedzinach — cofnięcie się społeczeństwa w rozwoju cywilizacyjnym. Powszechne zakłamanie, głupota klik rządzących, wzrastający wyzysk mas pracujących przez pasożytniczą reżimową maszynę biurokratyczną — osiągnęły obecnie skalę szczytową. Wszystko to jest wynikiem polityki Rosji zmierzającej do zgnębienia naszego Narodu — do uczynienia Go niezdolnym na przyszłość do samodzielnego bytu państwowego. Sytuacja ta stwarza konieczność podjęcia czynnej walki o podstawowe prawa cywilizowanego narodu. O rzeczywistą wolność i niepodległość, o godziwy byt i kulturę życia.

Bolesław

Kraków — 1970 r.

Źródło: AIPN 0224/238, t. 2, k. 375/1.

**The Distribution of *Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego*
— the Great Leaflet Campaign of 1970**

The distribution of *Odezwa Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego* was probably the greatest leaflet campaign of 1970. Janusz Malczewski wrote the text at the end of 1969 in the form of an appeal mentioning, i.a. the communist regime imposed in Poland and steered by the USSR as well as the Soviet striving towards the destruction of the Polish nation, and calling for a struggle for independence. On 25–17 July 1970 some 700 copies of *Odezwa* were distributed: on 31 October in Cracow, on 1 November at the Powązki cemetery in Warsaw, and in November in assorted towns and localities in Upper Silesia. In December 1970 the leaflets were no longer dispersed.

The Security Service sought the author and distributors of *Odezwa* as part of the "Fala" campaign conducted since 28 July 1970 by the Warsaw Headquarters of the Civic Militia and voivodeship headquarters in Katowice, Cracow, Kielce, Opole, Łódź, Wrocław and Białystok. The search was conducted on an extremely wide scale for many months, but failed to produce a concrete result. Not until April 1971 did the Security Office receive first information about Malczewski, who was detained on 20 October after investigation conducted for almost half a year. Soon, the majority of people involved in the distribution of the leaflets were arrested. The trial was held at the County Court in Katowice (1 August — September 1972). Malczewski was sentenced to 3,5 years imprisonment, four of the accused — to 2.5 years, and five — to 1.5 years. Revisions carried out on 12 December 1972 at the Voivodeship Court in Katowice reduced all the verdicts.